

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะศึกษาสภาพปัญหาและนำมาซึ่งแนวทางในการพัฒนาพฤติกรรม การเลือกตั้งของประชาชนในพื้นที่เขตเลือกตั้งที่ 3 จังหวัดสงขลา โดยการศึกษาพฤติกรรม การเลือกตั้งของประชาชนนั้น เป็นขั้นตอนอย่างหนึ่งที่จะช่วยทำความเข้าใจในแบบแผนพฤติกรรมทางการเมืองของประชาชนที่มีความสัมพันธ์ต่อกระบวนการปกครองที่เป็นหัวใจของระบบการเมืองทุกระบบ (สุจิต บุญบงการ และพรศักดิ์ ผ่องแผ้ว 2527 : 10) สำหรับการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของประเทศไทยในปัจจุบัน เป็นระบอบการปกครองในรูปแบบหนึ่ง ที่สามารถอธิบายปรากฏการณ์ด้านพฤติกรรมทางการเมืองของประชาชนได้เป็นอย่างดี ดังคำกล่าวของประธานาธิบดี ลินคอล์น (Lincoln อังใน บรรพต วีระสัย และสุขุม นวลสกุล 2519 : 90-92) ที่ว่า การปกครองระบอบประชาธิปไตยคือ การปกครองของประชาชน และเพื่อประชาชน ตามความหมายดังกล่าวอำนาจสูงสุดอยู่ที่ปวงชน เป็นการเลือกผู้แทนขึ้นมาปกครองแทนตน เป็นกลไกสำคัญที่สุดที่ทำให้กระบวนการทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยทุกระบวนการ ทุกระดับและทุกมิติ ดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถให้ความหมายในลักษณะของการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนกับรูปแบบการปกครองได้เป็นอย่างดี ฉะนั้น การเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยจึงสามารถอธิบายปรากฏการณ์ต่างๆทางการเมืองที่เกิดขึ้นได้ โดยการนำพฤติกรรมต่างๆ ของประชาชนที่แสดงออกนำมาอธิบายเพื่อที่จะแสดงความเป็นเหตุเป็นผล

การเลือกตั้งจึงเป็นเครื่องมือชนิดหนึ่งที่จะช่วยทำความเข้าใจความเป็นเหตุเป็นผลที่ดีในการอธิบายปรากฏการณ์ได้ค่อนข้างชัดเจนและเป็นรูปธรรม

ด้วยเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงได้นำแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการเลือกตั้ง มาทำการศึกษาเพื่อที่จะเป็นแนวทางในการอธิบายปรากฏการณ์ต่างๆ ที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งและนำไปสู่การกำหนดนโยบายที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งให้มีความบริสุทธิ์ยุติธรรมต่อไป ดังรายละเอียดดังนี้

1. เอกสารที่เกี่ยวข้อง

1.1 เรื่องประชาธิปไตย

- (1) ความหมายของประชาธิปไตย
- (2) ปัจจัยที่เอื้อต่อระบอบประชาธิปไตย
- (3) การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย

1.2 เรื่องการเลือกตั้ง

- (1) ความหมายของการเลือกตั้ง
- (2) ความสำคัญของการเลือกตั้ง
- (3) ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการเลือกตั้ง

1.3 หลักวิชาเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การพัฒนา

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 งานวิจัยภายในประเทศ

2.2 งานวิจัยในต่างประเทศ

1. เอกสารที่เกี่ยวข้อง

1.1 เรื่องประชาธิปไตย

ประชาธิปไตยนับเป็นการปกครองที่ให้ความสำคัญในเรื่องของสิทธิเสรีภาพของประชาชน เพื่อให้เกิดความเสมอภาคในการดำรงชีพของประชาชน โดยอยู่บนพื้นฐานของความยุติธรรมและความถูกต้อง ตามหลักการของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

สำหรับการศึกษาเรื่องประชาธิปไตยที่เกี่ยวข้องกับประชาชนในสังคมนั้น มีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะปูพื้นฐานการศึกษาความรู้ความเข้าใจ ในลักษณะของการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ทางด้านการเมืองของประชาชน ซึ่งเป็นที่มาของพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งในที่สุด ซึ่งต่อไปนี่จะเป็นแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ความหมายของประชาธิปไตย ปัจจัยที่เอื้อต่อระบบประชาธิปไตย และระบบการเมืองแบบประชาธิปไตย

(1) ความหมายของประชาธิปไตย

นักวิชาการในสาขาวิชารัฐศาสตร์ ได้ให้ความหมายหรือคำนิยามของประชาธิปไตยไว้ดังนี้

โรเบิร์ต เอ. ดาห์ล (Robert A. Dahl อ้างใน สถาบันพระปกเกล้า 2543 : 11) กล่าวว่า ประชาธิปไตยเป็นระบอบการเมืองระบอบหนึ่งที่ทางรัฐบาลต้องสนองตอบต่อความต้องการของประชาชน ซึ่งถือว่าเป็นความเท่าเทียมกันของการเมือง ที่ประชาชนมีโอกาสในการกำหนดความพึงพอใจของเขา อันเกิดจากเสรีภาพที่ประชาชนได้รับสิทธิในการลงคะแนนเสียงและการแสดงออกในการมีส่วนร่วมของประชาชนผ่านกิจกรรมการเลือกตั้ง ซึ่ง โรเบิร์ต เอ. ดาห์ล แบ่งรูปแบบการเมืองออกเป็น 3 มิติได้ ดังนี้คือ

1. มีการแข่งขันระหว่างกลุ่มการเมือง
2. มีโอกาสในการเลือกผู้นำทางการเมืองโดยการเลือกตั้ง
3. มีสิทธิเสรีภาพในการแสดงออกทางการเมืองของประชาชน

อับราฮัม ลินคอล์น (อ้างแล้ว) ได้ให้คำนิยามของประชาธิปไตยว่า เป็นการปกครองของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน ตามความหมายดังกล่าวอำนาจสูงสุดอยู่ที่ปวงชน เป็นการเลือกผู้แทนขึ้นมาปกครองแทนตน เป็นกลไกที่สำคัญที่สุดที่ทำให้กระบวนการทางการเมืองการปกครองในระบบประชาธิปไตยทุกกระบวนการ ทุกระดับ และทุกมิติ ดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถแยกนิยามดังกล่าวออกเป็น 3 รูปแบบดังนี้คือ

รูปแบบที่ 1 รัฐบาลของประชาชน หมายถึง ประชาชนเป็นเจ้าของรัฐบาล การเป็นเจ้าของรัฐบาลในที่นี้มีความหมาย 2 ประการคือ

1. การมีอำนาจที่จะปรับปรุงแก้ไขได้ตามที่เห็นสมควรที่เราเป็นเจ้าของบ้านหรือเจ้าของหนังสือหรือเจ้าของเสื้อผ้า

2. ความผูกพันของราษฎรที่มีต่อการปกครองในทำนองเดียวกับการที่บุคคลเป็นเจ้าของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ย่อมที่จะมีความรักหรือความหวงแหนในสิ่งนั้นๆ ความผูกพันในที่นี้มิได้หมายความว่า จะต้องเลื่อมใสในระบบประชาธิปไตย แต่หมายถึงภารกิจที่ต้องกระทำ เช่น การเอาใจใส่กิจการบ้านเมือง และการออกเสียงการลงคะแนนเลือกตั้ง

รูปแบบที่ 2 รัฐบาลโดยประชาชน หมายถึง การมีความเน้นหนักไปในกระบวนการหรือขั้นตอนในการปกครอง ซึ่งบุคคลที่อยู่ในประเทศในฐานะราษฎรมีสติในการปกครองประเทศ ซึ่งอาจจะเป็นวิธีการโดยตรงหรือโดยอ้อมก็ได้คือ

1. แบบโดยตรงหรือประชาธิปไตยโดยตรง การที่ราษฎรชุมนุมพร้อมกันเพื่อที่จะตัดสินใจในเรื่องสำคัญ

2. แบบโดยอ้อมก็คือ แบบรัฐสภาหรือแบบประธานาธิบดี ซึ่งโดยการอาศัยรูปแบบของการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง เพื่อที่จะเลือกผู้นำที่ตนเองต้องการเข้าไปบริหารงานของประเทศ

รูปแบบที่ 3 รัฐบาลเพื่อประชาชน หมายถึง รูปแบบการพัฒนาหรือการบริหารงานที่ส่งผลประโยชน์แก่ประชาชนมากที่สุด ซึ่งประโยชน์นั้นต้องตกอยู่ที่คนหมู่มากมากที่สุด

จากที่ได้นำเสนอมาแล้วนั้น สามารถที่จะสื่อให้เห็นว่าการปกครองสูงสุดอยู่ที่ปวงชน การเลือกผู้แทนขึ้นมาปกครองแทนตนจะเป็นกลไกที่สำคัญที่สุด ที่ทำให้กระบวนการ

ทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยขับเคลื่อนไปได้ทุกกระบวนการ ทุกระดับ และทุกมิติ

อย่างไรก็ตาม วิชา 'ไชยสาร (2548 : 1) ยังได้กล่าวไว้อย่างน่าสนใจว่า ประชาชนต้องมีคุณสมบัติที่เอื้อต่อหลักการประชาธิปไตย เช่น มีความสนใจ กระตือรือร้นในการเข้ามามีส่วนร่วมในทางการเมือง หรือติดตาม ควบคุม ดูแลตรวจสอบการทำงานของรัฐบาลอย่างจริงจัง เป็นต้น เพราะฉะนั้น "กิจกรรมทางการเมืองจะเป็นหน้าที่ที่ทุกคนจะต้องเอาใจใส่รับผิดชอบ จะหลีกเลี่ยงหรือปฏิเสธให้พ้นความรับผิดชอบของตนหาได้ไม่" การเมืองจะต้องเป็นของทุกคน ดังนั้นการเข้ามามีส่วนร่วมในทางการเมืองในการปกครองในระบอบประชาธิปไตย จะเป็นเรื่องที่สำคัญที่สุดในการที่จะรักษาไว้ เพื่อที่จะให้คงอยู่ในการรักษาการปกครองในระบอบประชาธิปไตยให้ได้นานและมีประสิทธิภาพ ดังนั้นรูปแบบในการรักษาไว้เพื่อที่จะทำให้ระบอบการปกครองประชาธิปไตยคงอยู่ต่อไป จะต้องทำความเข้าใจกับหลักการในการรักษาระบอบไว้ให้ได้นานที่สุดและมีประสิทธิผลมากที่สุด อย่างไรก็ตามการที่จะดำเนินการเพื่อที่จะให้บรรลุวัตถุประสงค์ดังที่ต้องการได้นั้น การปกครองในระบอบประชาธิปไตยจำเป็นต้องอาศัยปัจจัยต่างๆ เพื่อที่จะทำให้ตนเองอยู่รอด ปัจจัยที่เอื้อต่อหลักการประชาธิปไตยจึงเป็นเครื่องมือประเภทหนึ่ง ที่จะช่วยค้ำจุนระบอบดังกล่าวให้อยู่ตลอดรอดฝั่งได้อย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด ควรที่จะต้องทำการศึกษาและให้ความสำคัญกับหลักการดังกล่าว เพื่อที่จะเป็นแนวทางในการศึกษาระบบการเมืองในระบอบประชาธิปไตยต่อไป

(2) ปัจจัยที่เอื้อต่อระบอบประชาธิปไตย

ลิปเซต (Lipset อ้างใน สุกิจ เจริญรัตนกุล 2530 : 79-85) มีความเชื่อมั่นพื้นฐานว่าระบอบการปกครองในรูปแบบของประชาธิปไตยนั้น ไม่ใช่เป็นเพียงการมีรัฐบาลที่มีบทบัญญัติทางกฎหมายรัฐธรรมนูญและรูปแบบทางรัฐสภาเพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่ยังหมายความรวมถึงลักษณะของโครงสร้างสังคมในประเทศเหล่านั้นด้วย ลิปเซต คิดว่าสังคมการเมืองแบบประชาธิปไตยนั้นมีลักษณะที่ซับซ้อน เต็มไปด้วยความขัดแย้งและความร่วมมือระหว่างมวลสมาชิกภายในสังคม เช่น ความขัดแย้งและความร่วมมือที่เกิดจากการต่อรองระหว่างกลุ่มองค์กรกับกลุ่มผลประโยชน์ต่างๆ แต่จะถูกรักษาเอาไว้ด้วยระบบการเมืองในระดับท้องถิ่นและรัฐบาลกลางคือ สถาบันนิติบัญญัติและสถาบันการบริหารจะทำหน้าที่กลั่นกรองการตัดสินใจในประเด็นทางการเมืองต่างๆ ที่กลุ่มผลประโยชน์ส่งผ่านมาทางพรรคการเมือง โดยจะคำนึงถึงหลักความชอบธรรมและเหตุผล แนวคิดของ ลิปเซต ที่เกี่ยวกับสังคมทางการเมืองนั้นจำเป็นที่จะต้องประกอบไปด้วยหลักสำคัญ 3 ประการคือ

1. เสรีภาพที่ชอบด้วยกฎหมาย มีบทบาทสำคัญยิ่งกับบทบาทหน้าที่ในการรักษา
ระบอบประชาธิปไตยและระบบการเมืองไว้

2. การเมืองจะขับเคลื่อนไปในทิศทางที่ถูกต่องั้นจำเป็นที่จะต้องให้
ความสำคัญกับการเลือกผู้นำ

3. สังคมการเมืองแบบประชาธิปไตยต้องเอื้อให้มีการแข่งขันกันทางด้าน
การเมืองเพื่อผลประโยชน์ในการคัดเลือกผู้แทนมาทำหน้าที่มิให้เกิดการผูกขาด

เห็นได้ว่า ลิปเซตให้ความสำคัญต่อการเลือกผู้นำเป็นอย่างยิ่ง โดยลิปเซตได้
กล่าวอธิบายอย่างเป็นนัยถึงการเข้ามาดำเนินกิจกรรมทางการเมือง โดยอาศัยกระบวนการมีส่วนร่วม
ของประชาชนเองเป็นหลัก ถึงแม้ว่า ลิปเซตจะไม่ได้กล่าวหรือให้ความสำคัญถึงการเข้า
มามีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนก็ตามที แต่ถ้าวิเคราะห์เจาะลึกลงไปจะพบว่า
องค์ประกอบที่ก่อให้เกิดความชอบธรรมทั้ง 3 หลักการนั้น เป็นปัจจัยสำคัญที่มีส่วนผลักดันทำให้
เกิดองค์ประกอบทั้ง 3 อย่างคือ การเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนในทุกๆ เรื่อง เช่น การเลือกตั้ง
ผู้นำของตนเองแทนการคัดสรรผู้แทนจากคนหมู่น้อย หรือการยอมรับกฎเกณฑ์ของสังคมที่ตั้งไว้
โดยการอยู่ในรูปแบบของตัวกฎหมาย แต่ทั้งนี้กฎหมายต้องเกิดจากการร่วมกันระดมความคิดเห็นใน
การสร้างกฎหมายขึ้นมา โดยส่วนใหญ่จะพบในประเทศที่มีการปกครองในระบอบประชาธิปไตย
จากที่กล่าวมาแล้วแสดงให้เห็นว่า การมีส่วนร่วมสำคัญมากต่อแนวคิด 3 ประการข้างต้น ลิปเซต
ยังกล่าวอีกว่า การเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนย่อมที่มีความสำคัญต่อ
เสถียรภาพทางการเมืองปกครอง สำหรับการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองของการปกครอง
ในระบอบประชาธิปไตยนั้น องค์ประกอบอย่างหนึ่งที่มีความสำคัญ และดูเหมือนว่าจะเป็น
องค์ประกอบที่สามารถเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกคนเข้ามามีส่วนร่วมได้อย่างทั่วถึงที่สุดและ
ยุติธรรมที่สุด นั่นคือการมีส่วนร่วมในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งซึ่งจะมีความหมายต่อการเลือก
คณะผู้ปกครองและผู้บริหารในการเข้าไปเป็นตัวแทนของประชาชน ลิปเซต เชื่อว่าอำนาจของผู้ที่
ไปใช้สิทธิในการลงคะแนนเสียง จะมีนัยสัมพันธ์กับเสถียรภาพของระบอบการเมืองแบบ
ประชาธิปไตย กล่าวคือ ถ้าสังคมใดมีผู้ไปใช้สิทธิการเลือกตั้งเป็นอัตราสูงย่อมแสดงว่าระบอบ
ประชาธิปไตยในสังคมนั้นมีเสถียรภาพสูง แต่ถ้าสังคมใดมีผู้ที่ไปใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง
เป็นจำนวนน้อย ก็อาจจะสันนิษฐานได้ว่าระบอบประชาธิปไตยในสังคมนั้นมีเสถียรภาพต่ำ

จากแนวคิดดังกล่าวสรุปได้ว่า ลิปเซต ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของ
ประชาชน ในการที่จะเป็นเครื่องมือที่จะรักษาไว้โดยพื้นฐานของปัจจัยทางด้านการเมืองต่างๆ ให้
คงอยู่ไว้ในระบอบประชาธิปไตย จึงเป็นประโยชน์อย่างยิ่งที่จะให้ความสำคัญและทำการศึกษ
การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน เพื่อที่จะทำความเข้าใจลักษณะของการมีส่วนร่วม

ทางการเมือง กิจกรรมทางการเมือง เพื่อที่จะนำมาอธิบายพฤติกรรมทางการเมืองของประชาชนได้ต่อไป

(3) การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตย

ความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมือง จะมีความแตกต่างกันออกไปตามแง่มุมความเข้าใจของนักวิชาการ สามารถจำแนกความหมายได้ดังนี้

มิลเบรท และ โกล (Milbrath and Goel อ้างใน กรมการปกครอง 2539 : 12) ได้นิยามการมีส่วนร่วมว่า หมายถึง การกระทำต่างๆของพลเมืองที่ต้องการจะมีอิทธิพลหรือสนับสนุนต่อรัฐบาลและระบบการเมือง ซึ่งการมีส่วนร่วมทางการเมืองไม่เพียงแต่เป็นการกระทำของประชาชนที่จะมีอิทธิพลต่อผลที่ปรากฏออกมาในทางการเมือง แต่ยังรวมไปถึงการกระทำในบทบาทนั้น จะต้องเป็นกิจกรรมที่สนับสนุนและเป็นการกระทำที่เป็นพิธีการด้วย

มายรอน ไวเนอร์ (Myron Weiner อ้างใน บุญเสริม นาคสาร 2548 : 1) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมืองว่า การกระทำใดก็ตามที่เกิดจากความตั้งใจจริงไม่ว่าจะประสบความสำเร็จหรือไม่ ไม่ว่าจะเป็นการจัดระเบียบหรือไม่ เพื่อผลในการมีอิทธิพลต่อการเลือกนโยบายของรัฐ หรือต่อการบริหารรัฐบาล หรือต่อการเลือกผู้นำทางการเมืองไม่ว่าจะเป็นระดับท้องถิ่นหรือประเทศก็ตาม

นอร์แมน และ เวอร์บาร์ (Norman and Verba อ้างใน บุญเสริม นาคสาร 2548 : 1) ได้ให้ความหมายว่า กิจกรรมทางกฎหมายของพลเมืองที่มีจุดมุ่งหมายเพื่ออิทธิพลในการเลือกและกำหนดบุคคลในวงการรัฐบาลหรือกคคันรัฐบาลให้กระทำตามที่พลเมืองต้องการ

วัชรวิชัย (2548 : 4-5) ได้นิยามคำว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่ประชาชนเข้าร่วมดำเนินกิจกรรมทางการเมือง เพื่อที่จะมีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายรัฐหรือผู้นำรัฐบาลรวมทั้งการกคคัน ให้รัฐบาลกระทำตามความประสงค์ของตนหรือกลุ่มของตนซึ่งวัชรวิชัย ได้ทำการแยกการมีส่วนร่วมออกเป็น 5 ประเด็นด้วยกันคือ

1. การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยโดยตรง โดยประชาชนทั้งหมดของรัฐจะร่วมพิจารณาเรื่องต่างๆ หรือเป็นการทำหน้าที่ในสภาเอง มีหน้าที่ในการกำหนดกฎหมายเอง อันเป็นเจตจำนงร่วมกัน แต่ในปัจจุบันจำนวนประชากรเพิ่มมากขึ้นจึงไม่สามารถที่จะกระทำการดังกล่าวได้อีกต่อไป

2. การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยแบบตัวแทน หรือประชาธิปไตยแบบอ้อม ตามอำนาจธิปไตยเป็นของประชาชน ประชาชนสามารถที่จะเลือกผู้แทนเข้าไปทำงานในสภาได้ ซึ่งขอบเขตเป็นไปอย่างกว้างขวางทั่วไป สิทธิในการเลือกตั้งจึงไม่

ตกอยู่กับคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง และมีสิทธิพื้นฐานของประชาชนที่ต้องได้รับการรับรอง เช่น สิทธิในการพูด การเขียน การรับรู้ข่าวสาร การนับถือศาสนา และสิทธิเท่าเทียมกันในศาล

3. การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยแบบกึ่งโดยตรง เป็นการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยโดยตรง มาผสมผสานกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยแบบตัวแทน และใกล้เคียงกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วม

4. การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม เป็นประชาธิปไตยแบบตัวแทนที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองมาก โดยเป็นการให้อำนาจในการปกครอง การตรวจสอบการทำงานทางการเมือง โดยมีได้มีสิทธิแค่การเลือกตั้งเพียงอย่างเดียวเท่านั้น อาจจะเป็นการการออกเสียงประชามติ การเข้าชื่อเสนอกฎหมาย การถอดถอนบุคคลออกจากตำแหน่ง วัชรวิไล ไซยสาร กล่าวว่ น่าที่จะเป็นการมีส่วนร่วมในทางการเมืองแบบตัวแทนโดยอ้อม ที่ประชาชนออกเสียงเพียงอย่างเดียวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบโดยตรงอีกด้วย

5. การมีส่วนร่วมในทางการเมืองแบบพหุการเมือง เป็นการยอมรับหลักการในการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยทั้งในการเลือกตั้ง การมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยตรง ปฏิเสธการมีอำนาจผูกขาด การเปิดโอกาสให้มีสิทธิเท่าเทียมกันอันเป็นการเคารพความแตกต่าง ความหลากหลาย และระบอบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม

ดังนั้นการมีส่วนร่วมทางการเมืองสามารถกระทำได้หลายรูปแบบหรือวิธีการ ขอบเขต กลุ่มหรือจำนวนกลุ่มของประชาชนผู้มีสิทธิเข้าร่วมทางการเมืองมีน้อยลง ทำให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมทางการเมืองกว้างขึ้น แม้ว่าในอดีตนั้นเป็นกิจกรรมทางการเมืองเฉพาะกลุ่มเท่านั้น และเมื่อใดประชาชนหรือกลุ่มผลประโยชน์ทำการเรียกร้องที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในทางการเมือง การเมืองก็จะเพิ่มรูปแบบวิธีการและขยายขอบเขตหรือจำนวนของกลุ่มของประชาชนที่มีส่วนร่วมในทางการเมือง ซึ่งมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม กล่าวคือ การเรียกร้องจะทำให้เกิดความหลากหลาย เกิดการต่อรอง เป็นการกระตุ้นให้เกิดสมรรถนะที่ดีขึ้นทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม ให้สัมพันธ์กับความต้องการของคนในสังคมโดยรวม และอาจจะเกิดการร้าวทางสังคมหรือกระบวนการที่เกิดจากการผูกพันทางจิตวิทยา เศรษฐกิจ สังคม แบบเก่าผูกกร่อนไป ทำให้ประชาชนพร้อมที่จะทำการขัดเกลาทางสังคมและพฤติกรรมมาใหม่ให้มีความทันสมัยอยู่ตลอดเวลา และตามทัศนคติของ ดอยซ์ (Duit อ้างใน วัชรวิไล ไซยสาร 2548 : 6) จะทำให้ประชาชนเปลี่ยนทัศนคติ ค่านิยม และความคาดหวังจากวิถีชีวิต

แบบเดิมๆ มาสู่การมีวิถีชีวิตที่ทันสมัยเข้ากับสถานะที่ทันสมัยของเศรษฐกิจ สังคม เช่น ประชาชนอ่านออก เขียนได้ รับรู้ข่าวสารมวลชนมากขึ้น เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม การพัฒนาในลักษณะดังกล่าวยังเป็นเรื่องที่ต้องอาศัยความสมดุลของระบบการเมืองเข้าร่วมในการพัฒนาให้มีศักยภาพมากยิ่งขึ้น แต่ในประเทศที่กำลังพัฒนาต่างๆ รวมถึงประเทศไทยนั้น การพัฒนาดังกล่าวมีความไม่สอดคล้องและสมดุลกัน อันเนื่องมาจากการขยายขอบเขตที่ไม่มีสถาบันทางการเมืองเข้ามามีส่วนในการแก้ไขปัญหา เช่น การเข้ามาควบคุมอำนาจของรัฐบาลทหารหลายครั้ง จนทำให้การพัฒนาทางการเมืองของประเทศไทยชะงักไป และมักจะก่อให้เกิดความวุ่นวายมาก จึงเป็นการพัฒนาทางการเมืองที่เป็นไปในทางลบมากกว่าผลในทางบวก เช่น การบิดเบือนข่าวสารทางการเมือง การไม่สนับสนุนเพื่อส่งเสริมการศึกษาความรู้ความเข้าใจทางการเมืองของประชาชน โดยส่วนหนึ่งก็หมายถึงการสนับสนุนการมีส่วนร่วมในการเลือกตั้งที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งส่งผลลัพธ์ต่อมาในรูปแบบของวัฒนธรรมทางการเมืองที่สืบทอดกันมา เช่น รูปแบบในเรื่องของการทุจริตการลงคะแนน การลงคะแนนเสียง โดยมาจากการชักจูงอันเกิดจากการขาดความรู้ความเข้าใจทางการเมืองที่ดี การเบื่อหน่ายทางการเมืองอันเนื่องมาจากสถานะทางเศรษฐกิจที่รุ่มร่า การทำผิดกฎหมายการเลือกตั้ง เช่น การหาเสียงโดยใช้วิธีการซื้อเสียงประชาชนที่ไม่สนใจการเมือง การทำผิดกฎหมายการเลือกตั้งต่างๆ

ทั้งนี้ แมคคอสกี (McClosky อ้างใน สติต นิยมญาติ 2524 : 17) เห็นว่าการมีส่วนร่วมทางกิจกรรมการเมืองเป็นการกระทำโดยสมัครใจ สมาชิกทั้งหลายที่อยู่ในสังคมได้มีการกระทำร่วมกันในอันที่จะเลือกผู้นำของตนและเป็นการกำหนดนโยบายของรัฐ โดยการกระทำนั้นอาจจะเป็นทางตรงหรือทางอ้อมก็ได้ รูปแบบของการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองดังกล่าวคือ การใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง การแสวงหาความรู้ทางการเมือง การเข้าร่วมชุมนุมทางการเมืองจะเป็นตัวกระตุ้นให้ผู้ปกครองและผู้ถูกปกครองได้มีส่วนในการสำนึกถึงสิทธิและหน้าที่ของตนเองในการมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองที่ดีที่สุด

รัช และ แอลทอฟฟ์ (Rush and Althoff อ้างใน สติต นิยมญาติ 2524 : 19) ได้ดำเนินการจัดลำดับความสูงต่ำของรูปแบบการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง โดยยึดเอาความมากน้อยหรือความหนักเบามาเป็นเกณฑ์ไว้ดังนี้

ระดับที่ 1 การเข้าร่วมในรูปแบบของการดำรงตำแหน่งทางการเมือง

ระดับที่ 2 การเข้าร่วมในรูปแบบของการเสาะแสวงหาในทางการเมือง เช่น
อยากที่จะเป็นรัฐมนตรีบ้าง ส.ส. บ้าง จึงมีความพยายามที่จะเพียรพยายามที่จะหาช่องทางดังกล่าวปรากฏการณ์นี้สามารถที่จะทำให้เกิดสีสันทางการเมืองมาก

ระดับที่ 3 การเข้าร่วมในรูปแบบของการเป็นสมาชิกที่เข้มแข็งขององค์กรทางการเมือง เช่น เป็นสมาชิกพรรคหรือกลุ่ม และร่วมทำกิจกรรมกลุ่ม

ระดับที่ 4 การเข้าร่วมแบบสมาชิกเฉยๆ คือ เป็นสมาชิกแคในนามของพรรคเท่านั้น

ระดับที่ 5 การเข้าร่วมในรูปแบบของการเป็นสมาชิกที่เข้มแข็งขององค์กรที่คล้ายคลึงกับองค์กรทางการเมือง

ระดับที่ 6 การเข้าร่วมแบบสมาชิกเฉยๆ คือ เป็นสมาชิกแคในนามขององค์กรที่คล้ายคลึงกับองค์กรทางการเมืองเท่านั้น

ระดับที่ 7 การเข้าร่วมในการชุมนุมเรียกร้องในที่สาธารณะ

ระดับที่ 8 การเข้าร่วมในรูปแบบอภิปรายถกปัญหาทางการเมือง

ระดับที่ 9 การเข้าร่วมในรูปแบบความสนใจทั่วไปทางการเมือง

ระดับที่ 10 การเลือกตั้ง

ทั้ง 10 ระดับนี้ รัฐ และ แอลทอปฟ์ ได้พยายามที่จะสื่อให้เห็นถึงรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน โดยการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่มีมากที่สุดจะอยู่ที่ระดับที่ 10 ซึ่งในลักษณะนี้ดูเหมือนว่า รัฐ และ แอลทอปฟ์ จะให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในด้านของการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองมากเป็นพิเศษ ไม่ว่าจะเป็น การดำรงตำแหน่งทางการเมืองเอง หรือการเป็นสมาชิกทางการเมืองของประชาชน รัฐ และ แอลทอปฟ์ ได้กล่าวถึงการเลือกตั้งว่าเป็นกิจกรรมทางการเมืองที่มีข้อผูกพันน้อย เพราะเมื่อมีการลงคะแนนแล้ว ก็ยุติการดำเนินกิจกรรมเท่านั้นเอง ถึงแม้ รัฐ และ แอลทอปฟ์ จะกล่าวถึงรูปแบบการเลือกตั้งว่ามีข้อผูกพันน้อยก็ตาม แต่ถ้ามองในอีกแง่หนึ่ง การเลือกตั้งน่าที่จะเป็นจุดเริ่มต้นที่ดีของการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน จะเห็นได้ว่ากระบวนการทางการเมืองที่ รัฐ และ แอลทอปฟ์ ได้นำเสนอมานั้น 9 ประเด็นมานั้น (ไม่นับรวมระดับที่ 10 คือการเลือกตั้ง) การเลือกตั้งจะเป็นพื้นฐานที่สำคัญที่สุดในอันที่จะก่อให้เกิดกระบวนการการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับอื่นๆ ตามมา เช่น การเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบของการดำรงตำแหน่งทางการเมืองนั้น เห็นได้ว่าสิ่งที่สำคัญที่สุดคือการได้รับการเลือกตั้งเข้ามา หรือแม้กระทั่งกระบวนการเรียกร้องทางการเมือง ปัจจัยที่สำคัญที่สุดที่เป็นส่วนผลักดันประเด็นดังกล่าวนั้นก็คือ การเลือกตั้ง เช่น การเรียกร้องให้ผู้ที่ไม่ได้รับการเลือกตั้งไม่ให้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีจากเหตุการณ์ เดือน พฤษภาคม 2535 หรือพฤษภาทมิฬ ผู้วิจัยเองได้เล็งเห็นถึงข้อสำคัญของการมีส่วนร่วมทางการเมืองในด้านของการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งเป็นพื้นฐาน และสำคัญที่สุดในเรื่องของการสนับสนุนการมีส่วนร่วมทางการเมืองของบุคคลหลายๆ กลุ่มในการเข้ามาบริหารในประเทศ

เพราะฉะนั้นแล้วการเลือกตั้งจะเป็นปัจจัยที่ขาดไปไม่ได้และสำคัญที่สุด ที่จะแสดงให้เห็นถึงรูปแบบการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองในลำดับต่อไปได้

จากที่ได้ให้นิยามความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมืองดังกล่าวแล้วสามารถสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองนั้นหมายถึง การใช้สิทธิเสรีภาพทางการเมืองของตนเอง ในการคัดเลือกตัวแทนของตนเองเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารประเทศ แต่ทั้งนี้การมีส่วนร่วมดังกล่าวมิได้มีความหมายเพียงแค่นั้น แต่ยังหมายถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองในด้านของการเรียกร้องรัฐบาลและผู้นำรัฐบาล ในรูปของการทำประชาพิจารณ์ การแสดงประชามติในส่วนที่เกี่ยวข้องกับนโยบายที่สำคัญ หรือแม้กระทั่งการเรียกคืนอำนาจผู้ปกครองหรือผู้บริหารรัฐบาลของประชาชน อาจกล่าวได้ว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนนั้นมีความสำคัญเพียงใด ถ้าหากประชาชนหรือผู้ที่มีสิทธิในด้านการเมือง เช่น การออกเสียงเลือกตั้งหรือการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองอื่นๆ ก็ตาม ไม่สนใจในสิทธิของการมีส่วนร่วมของตนเองดังกล่าวแล้ว จะทำให้บุคคลที่ตั้งใจมาเพียงเพื่อขอบโยชน์ผลประโยชน์ต่างๆ ให้กับตนเองเพียงอย่างเดียวและไม่สนใจการพัฒนาประเทศเข้ามามีบทบาททางการเมืองได้ง่ายที่สุด

การศึกษาครั้งนี้จึงเป็นการศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมือง ในเรื่องการเลือกตั้งของประชาชนที่เป็นองค์ประกอบหนึ่งของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ที่สามารถอธิบายปรากฏการณ์การมีส่วนร่วมทางการเมือง จนนำไปสู่พฤติกรรมทางการเมืองของประชาชนได้เป็นอย่างดี

1.2 เรื่องการเลือกตั้ง

การเลือกตั้งจัดเป็นส่วนหนึ่งของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน เป็นวิถีที่ประชาชนได้มีโอกาสในการควบคุมการทำงานของรัฐ และเป็นแนวทางในการที่ประชาชนสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยตรงไปตรงมา (สถาบันพระปกเกล้า 2543 : มปน) เพราะฉะนั้น การศึกษาความหมายและความเป็นมาของการเลือกตั้งจึงมีความสำคัญ เพื่อประโยชน์ในการศึกษาการมีส่วนร่วมโดยผ่านกิจกรรมการเลือกตั้งของประชาชนต่อไป

(1) ความหมายของการเลือกตั้ง

การเลือกตั้ง หมายถึง การที่บุคคลหรือประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งไปลงคะแนน หน่วยเลือกตั้ง ซึ่งอาจจะเป็นการเลือกตั้งในระดับท้องถิ่นและการเลือกตั้งในระดับชาติ และเป็นการแสดงการมีส่วนร่วมในการปกครองซึ่งจะคงไว้ซึ่งระบอบประชาธิปไตย เพื่ออำนาจสูงสุดในการปกครองของประชาชน (เทศาภิบาล ฉบับที่ 4 2527 : 130)

สุจิต บุญบงการ และพรศักดิ์ ผ่องแผ้ว (2532 : 201) ให้ความหมายกับการเลือกตั้งว่าเป็นกิจกรรมที่สำคัญยิ่งในกระบวนการเมืองและการปกครอง เพราะการเลือกตั้งเป็นการแสดงออกถึงเจตจำนงของประชาชนในการปกครองประเทศ เจตจำนงดังกล่าวจะปรากฏอยู่ในการเรียกร้อง (demand) หรือการสนับสนุน (support) ต่อการตัดสินใจทั้งหลายในระบบการเมือง

วีชรา ไชยสาร (2540 : 7) กล่าวว่า การเลือกตั้งเป็นกิจกรรมทางการเมืองที่ประชาชนที่เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยได้มีส่วนร่วมทางการเมือง อันเป็นกลไกซึ่งเป็นการแสดงออกถึงเจตจำนงของประชาชน ที่เรียกร้องหรือสนับสนุนให้มีการกระทำหรือการให้ละเว้นการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งในทางการเมือง หรือการตัดสินใจในกิจการของรัฐที่จะมีผลกระทบต่อประชาชน โดยประชาชนเลือกผู้แทนเพื่อไปทำหน้าที่ตามวิสัยทัศน์ที่สอดคล้องกับตนไปใช้อำนาจอธิปไตยแทนตนในการบริหารรัฐบาล และทำหน้าที่พิทักษ์ผลประโยชน์ของตัวเอง การเลือกตั้งจึงเป็นกระบวนการแสวงหาทางเลือกในการปกครองของประชาชนนั่นเอง

(2) ความสำคัญของการเลือกตั้ง

การเลือกตั้งเป็นกลไกของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนผู้ที่เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยโดยตรง โดยการไปใช้สิทธิการเลือกตั้งเพื่อที่จะสรรหาผู้แทนที่มีนโยบายตรงกับทัศนคติของตนเองให้ไปใช้อำนาจแทนตนด้วยความชอบธรรม เพื่อที่จะลดความตึงเครียดหรือการสืบท่ออำนาจ และเป็นกลไกเพื่อที่จะควบคุมให้ผู้แทนที่ดำรงตำแหน่งจากการเลือกตั้งตระหนักอยู่เสมอว่าต้องมีความรับผิดชอบต่อประชาชน เพราะประชาชนเป็นผู้ที่กำหนดอนาคตทางการเมืองของตนเอง ด้วยการเลือกหรือไม่เลือกตนเองเข้ามาทำงานทางด้านการเมือง ดังนั้นการเลือกตั้งจึงก่อให้เกิดการพัฒนาทางการเมือง โดยประชาชนจะต้องสำนึกถึงความจำเป็นในการปฏิบัติหน้าที่พลเมือง ซึ่งต้องมีส่วนร่วมทางการเมืองในการตัดสินใจเลือกผู้แทน เลือกระบบเศรษฐกิจ นโยบายในการปกครอง นโยบายสาธารณะ สิ่งเหล่านี้จะเป็นปัจจัยอย่างดีที่จะส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น (วีชรา ไชยสาร 2540 : 8)

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้น วีชรา ไชยสาร ยังได้แบ่งหลักเกณฑ์ที่ใช้เป็นรากฐานในการเลือกตั้งไว้ 5 หลักเกณฑ์ซึ่งได้แก่

1. หลักความอิสระในการเลือกตั้ง กล่าวคือการออกเสียงเลือกตั้งจะเป็นไปโดยอิสระไม่ตกอยู่ภายใต้ภาวะกดดันจากใคร
2. หลักการเลือกตั้งที่มีกำหนดระยะเวลา โดยการเลือกตั้งจะต้องมีกำหนดระยะเวลาที่แน่นอน เช่น การกำหนดให้มีการเลือกตั้งโดยปกติทุก 4-5 ปี

3. หลักการเลือกตั้งอย่างแท้จริงและบริสุทธิ์ยุติธรรม (Genuine election) กล่าวคือ รัฐบาลมีหน้าที่สำคัญที่จะต้องให้มีการดำเนินการเลือกตั้งเป็นไปด้วยความยุติธรรม และจัดให้ราษฎรมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมตามกระบวนการจัดการเลือกตั้งของตนให้มากที่สุด รวมทั้งมีการเปิดโอกาสให้มีการคัดค้านการเลือกตั้งได้เมื่อมีการทำผิดกฎหมายการเลือกตั้ง

4. หลักการออกเสียงทั่วไป (Universal suffrage) เป็นการเปิดโอกาสให้มีการเลือกตั้งอย่างทั่วถึง เว้นแต่มีข้อจำกัดอันเป็นที่ยอมรับได้ เช่น ไม่ให้สิทธิแก่เด็ก บุคคลที่มีจิตบกพร่อง เป็นต้น

5. หลักการเลือกตั้งอย่างเสมอภาค (Equal suffrage) หมายความว่า บุคคลที่มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งมีสิทธิคนละหนึ่งเสียง และคะแนนทุกคะแนนมีน้ำหนักเท่ากัน

จากที่ได้กล่าวมาข้างต้น จะเห็นว่าความหมายและหลักเกณฑ์ที่ได้กล่าวมานั้น เป็นรูปแบบที่เน้นสิทธิเสรีภาพของประชาชน และส่งเสริมการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน และต้องอยู่ในหลักเกณฑ์ข้างต้นเพื่อเป็นหลักการส่งเสริมให้มีการพัฒนาทางการเมืองในด้านของการลงคะแนนเสียงการเลือกตั้งของประชาชนให้มากที่สุด สามารถสรุปได้ว่าการเลือกตั้งคือ กระบวนการที่ก่อให้เกิดการดำรงคงไว้ในระบบการเมืองการปกครองที่สอดคล้องกับระบอบประชาธิปไตย และเพื่อประโยชน์ของผู้ที่มีอำนาจหน้าที่ในการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการบริหารการปกครองประเทศอย่างถูกต้องและชอบธรรม

(3) ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมกรรมการเลือกตั้ง

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเรื่องของการเลือกตั้งของประชาชนนั้น เป็นปรากฏการณ์ที่สลับซับซ้อนและมีความหมายมาก เพราะยังจะขึ้นอยู่กับตัวแปรต่างๆ มากมายที่จะต้องอธิบายในรายละเอียดถึงปัจจัยและรูปแบบต่างๆ แมคคอสกี้ ได้รวบรวมปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับมีส่วนร่วมที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมกรรมการเลือกตั้งของประชาชนโดยทำการแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มใหญ่คือ (McClosky อ้างใน สุจิต บุญบงการ และพรศักดิ์ ฝั่งแก้ว 2527 : 125)

ก. ปัจจัยที่เกี่ยวกับลักษณะทางสังคมของบุคคล อาทิเช่น ที่อยู่อาศัย เชื้อชาติ ศาสนา อาชีพ ระดับการศึกษา

ข. ปัจจัยทางด้านจิตวิทยา คือ ความต้องการแรงจูงใจ บุคลิกภาพ ทักษะสติและความรู้สึก

ค. ปัจจัยทางด้านสิ่งแวดล้อมทางการเมือง คือ ระบบพรรคการเมือง การรณรงค์ การหาเสียง และการอบรมกลุ่มทางการเมืองของประชาชน

ประเด็นทั้ง 3 เป็นปัจจัยที่จะเป็นพื้นฐานของการตัดสินใจในการลงคะแนนเสียง การเลือกตั้งได้เป็นอย่างดี เพราะเป็นได้ทั้งค่านิยม แนวคิด และความเชื่อต่างๆ ที่มีความโน้มเอียงทางการเมืองของแต่ละบุคคลที่มีต่อระบบการเมืองที่กำหนด รวมทั้งรูปแบบการแสดงออกที่จะเป็น ที่มาของพฤติกรรมทางการเมือง และสามารถวิเคราะห์ได้อีกว่า นอกจากจะเป็นส่วนหนึ่งในการแสดงออกของประชาชนในด้านการเลือกตั้งแล้ว ปัจจัยดังกล่าวยังเป็นข้อกำหนดความสัมพันธ์เชิงอำนาจต่างๆ ในสังคมหนึ่งๆ ด้วย แต่ทั้งนี้ในลักษณะของตัวแปรดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ยังไม่สามารถอธิบายรูปแบบของพฤติกรรมของผู้มีสิทธิเลือกตั้งได้มากนักในปัจจุบัน นั่นเป็นเพราะ ในสถานการณ์ปัจจุบัน กฎหมายยังเป็นส่วนที่สำคัญ ที่จะเป็นตัวแปรในการผลักดันให้บุคคลทั่วไปกระทำการที่อยู่ในกรอบมากขึ้นกว่าในอดีตที่ผ่านมา กล่าวคือ การเลือกตั้งในอดีตในแต่ละครั้งที่มีการเลือกตั้งที่ผ่านมาจะเห็นได้ว่า การเลือกตั้งมักมีการทุจริต และการเฉยเมยต่อการไปลงคะแนนเสียงของประชาชนมากยิ่งขึ้น ทำให้รัฐบาลจำเป็นต้องแก้ไขในส่วนของกฎหมายเลือกตั้ง ให้มีความกระชับรัดกุมและมีผลในการบังคับใช้มากยิ่งขึ้น ทำให้ในปัจจุบันกฎหมาย นับว่าเป็นตัวแปรหนึ่งที่จะขาดไปไม่ได้

สำหรับการวิเคราะห์ปัจจัยที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมการตัดสินใจในการลงคะแนนเสียงนั้นมีดังนี้

ก. พฤติกรรมการเลือกตั้งกับปัจจัยที่เกี่ยวกับลักษณะทางสังคมของบุคคล อาทิเช่น ที่อยู่อาศัย เชื้อชาติ ศาสนา อาชีพ ระดับการศึกษา รายได้

สำหรับปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่ทำให้เกิดพฤติกรรมทางการเมืองเลือกตั้งดังกล่าว มีผู้ที่อธิบายปรากฏการณ์ได้ดังนี้คือ

ลิปเซต (Lipset อ้างใน ชัยอนันต์ สมุทวณิช 2530 : 81-92) กล่าวถึงรูปแบบของการพัฒนาทางการเมืองที่เป็นไปตามระบบประชาธิปไตยในด้านการพัฒนาอุตสาหกรรม ความหนาแน่นของพลเมืองในเขตเมืองใหญ่ และระดับการศึกษา ประเทศที่มีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่สมบูรณ์นั้น จะพบว่ามีความมั่งคั่งในด้าน การพัฒนาอุตสาหกรรม ความหนาแน่นของเขตเมืองใหญ่ และมีระดับการศึกษาสูงมีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับการพัฒนาการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุจิต บุญบงการ และพรศักดิ์ ผ่องแผ้ว (2527 : 133) เรื่องพฤติกรรมลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของคนไทย กล่าวถึงสภาพทางเศรษฐกิจของสังคมที่มีผลต่อพฤติกรรมลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของคนไทยว่า แนวโน้มของการไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของประชาชนขึ้นอยู่กับสภาพเศรษฐกิจเป็นสำคัญ เพราะถ้าเศรษฐกิจต่ำสามารถที่จะทำให้การลงคะแนนเสียงของผู้ที่มีฐานะดังกล่าวมีพฤติกรรมไปในทางที่ไม่ดีและไม่เป็นไปตามระบอบประชาธิปไตย เช่น จากงานวิจัยดังกล่าวได้

พูดถึงปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมที่มีผลต่อการการลงคะแนนเสียงคือ ผู้ที่มีการศึกษาน้อย รายได้น้อย มีโอกาสถูกชักจูงให้ไปลงคะแนนเสียงได้ง่ายกว่าผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดี และมีอายุ ในวัยกลางคน โดยถ้าเป็นไปตามงานวิจัยดังกล่าวแล้วจะทำให้ผู้ที่ถูกชักจูงดังกล่าวอาจจะหลงผิด ให้ทำการลงคะแนนเสียงหรือถูกซื้อเสียงจะทำให้ไม่เป็นผลดีต่อระบบการเมืองการปกครองใน ระบอบประชาธิปไตย

จากงานวิจัยดังกล่าวได้พูดถึงการศึกษาการเลือกตั้งในปี พ.ศ. 2526 (สุจิต บุญบงการ และพรศักดิ์ ผ่องแผ้ว 2527 : 133) ซึ่งเป็นการศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างของผู้ที่ไป ลงคะแนนเสียง ได้ข้อสรุปในเรื่องของเพศในพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงว่า เพศชายจะเป็นเพศ ที่มีการตัดสินใจในการลงคะแนนเสียงที่รวดเร็วกว่าเพศหญิงเล็กน้อยในเรื่องของการตัดสินใจใน การลงคะแนนเสียงให้กับใคร โดยการเลือกจะเป็นการเลือกที่คำนึงถึงพรรคเป็นสำคัญ

สำหรับในเรื่องของสถานะทางเศรษฐกิจและสังคมนี้ สอดคล้องกับงานของ พิชาย รัตนดิถก ณ ภูเก็ด (2537 : 54-55) ว่าระดับรายได้ของชุมชนจะเป็นตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ กับรูปแบบของการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ซึ่ง พิชาย กล่าวว่ารระดับรายได้ต่ำจะมีแนวโน้มในการ ถูกซื้อเสียงได้มากที่สุด

อีกทั้งในงานวิจัยของ พิชาย รัตนดิถก ณ ภูเก็ด ก็ยังพบอีกว่า สถานภาพ ทางเศรษฐกิจเป็นตัวแปรที่มีความสัมพันธ์เชิงบวก เช่น การได้รับการสัญญาว่าจะช่วยเหลือให้ เศรษฐกิจในชุมชนดีขึ้น จึงทำให้เกิดความคาดหวังสูงในชุมชน และเมื่อมีความคาดหวังสูงแล้วก็ จะนำไปสู่รูปแบบของการตอบแทนด้วยการทะเลาะเนนเสียงให้

นอกจากลักษณะของรูปแบบทางเศรษฐกิจและสังคมแล้ว ปัจจัยดังกล่าวยัง จะขึ้นอยู่กับรูปแบบของระบบอุปถัมภ์อีกด้วย ซึ่ง อकिन รพีพัฒน์ (อ้างใน อมรา พงศาพิชญ์ และ ปรีชา คุวินทร์พันธุ์ 2539 : 3-4) ได้กล่าวว่าระบบอุปถัมภ์เป็นผลมาจากความเชื่อในเรื่องของฐานะ ทางสังคม ที่มีผลมาจากกรรมที่ได้ทำมาแต่ปางก่อนทำให้คนไทยนั้นยอมรับหลักการดังกล่าวว่า เป็นเรื่องที่ธรรมดาและยังทำการยึดถือความแตกต่างนั้น เช่น ความยากจนเกิดจากการที่ตนเองมี กรรมติดตัวมาเยอะมีผลทำให้ตนเองมีฐานะยากจนในชาตินี้ ส่งผลให้เกิดการยอมรับและมี การพัฒนาทางการเมืองในแง่ของการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ซึ่งกันและกันทำให้ระบบอุปถัมภ์มี การพัฒนาไปถึงขั้นเป็นวัฒนธรรมในสังคมไทยในที่สุด

นอกจากนั้น ฮันส์ ดีเตอร์ เบ็ชเช็ด (Hunt อ้างใน อมรา พงศาพิชญ์ และ ปรีชา คุวินทร์พันธุ์ 2539 : 265-275) พูดถึงระบบอุปถัมภ์ในรูปแบบของระบบทุนนิยมหรือระบบ เศรษฐกิจที่ทำให้เกิดภาวะของการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ซึ่งกันและกันว่า การให้สินเชื่อทาง ธุรกิจ การให้เงินกู้แก่ราษฎรผู้ที่ไม่มเงินทุนในการทำกิจการต่างๆ หรือการให้เช่าที่นาแก่ราษฎรที่

ไม่มีที่ทำกิน นอกจากจะได้เงินทุนและกำไรกลับมาแล้วยังได้รับการยกย่องหรือตอบแทนจากผู้ที่มาขอรับความช่วยเหลือในเรื่องดังกล่าว หลังจากนั้นอาจจะอยู่ในรูปของการเป็นหัวคะแนนให้ผู้ที่เคยอุปถัมภ์ตัวเอง

อีริก อาร์ วูลฟ์ (Eric อ่างใน อมรา พงศาพิชญ์ และปรีชา คุวินทร์พันธุ์ 2539 : 13-14) กล่าวถึงลักษณะของความสัมพันธ์ทางเครือญาติที่มีลักษณะที่ซับซ้อน โดยการอาศัยทรัพย์สินที่มีอยู่ เช่น ที่นา ที่อยู่ ที่จะต้องมีฝ่ายที่ได้เปรียบและฝ่ายที่เสียเปรียบ โดยในกรณีดังกล่าวจะทำให้เกิดระบบอุปถัมภ์ที่มีความซับซ้อนและมีการแลกเปลี่ยนด้วยวิธีการต่างๆ ตามแต่จะให้กันได้

กล่าวโดยสรุปจะเห็นว่า รูปแบบของเศรษฐกิจและสังคมมีผลต่อพฤติกรรม การลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ไม่ว่าจะเป็นการให้ความสำคัญกับสภาพความเป็นอยู่ที่มีความสัมพันธ์กับการศึกษา การหาเลี้ยงชีพ โดยอาจจะส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกผู้ให้ผลประโยชน์ที่ดีกว่า จึงนับเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่จะขาดไปไม่ได้ในการนำมาศึกษาในเรื่องของปัจจัยในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมลงคะแนนเสียงในที่สุด

ข. พฤติกรรมการเลือกตั้งกับตัวแปรทางด้านจิตวิทยา เช่น ความต้องการ แรงจูงใจ บุคลิกภาพ ทัศนคติและความรู้สึก

สำหรับปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับจิตวิทยา เช่น ความต้องการ แรงจูงใจ บุคลิกภาพ ทัศนคติ ความรู้สึกที่ทำให้เกิดพฤติกรรมทางการเลือกตั้งดังกล่าว นั้น สุจิต บุญบงการ และพรรคศักดิ์ ผ่องแผ้ว (2527 : 125) กล่าวในเรื่องของสถานภาพทางเศรษฐกิจในงานวิจัยเรื่อง พฤติกรรมลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของคนไทย ปี 2526 พบว่า ความคาดหวังที่ประชาชนมีต่อ ส.ส คือ การเป็นปากเสียงให้แก่ประชาชน ส่วนการพิจารณาต่อหน้าที่ในการออกกฎหมายหรือการควบคุมรัฐบาลของ ส.ส. นั้นมีน้อยมากในการที่จะให้ความสำคัญและความคาดหวังเพื่อที่จะให้ ส.ส. เข้าไปทำหน้าที่ดังกล่าว และที่สำคัญงานวิจัยยังพบว่า ในต่างจังหวัด ผู้ที่ทำหน้าที่เป็น ส.ส. นั้นควรที่จะเป็นตัวแทนของกลุ่มผลประโยชน์ วิเคราะห์ได้ว่าผู้มีสิทธิยังให้ความสำคัญของผลประโยชน์มากกว่างานทางด้านการก่อกองกฎหมาย หรือการควบคุมรัฐบาล โดยไม่จำเป็นต้องให้ความสำคัญกับคุณสมบัติส่วนตัวของผู้ลงสมัครและนโยบายของพรรคก็ได้ งานวิจัยนี้ยังแสดงให้เห็นอีกว่าประชาชนส่วนใหญ่มิได้ต้องการให้มีการเปลี่ยนแปลงรัฐบาล และมีได้คำนึงถึงการเลือกผู้นำประเทศเป็นสำคัญ

จากงานวิจัยดังกล่าวยังพบว่า นโยบายของรัฐบาลก็ยังมีผลต่อทัศนคติของประชาชนน้อยมาก โดย ผู้ที่พอใจต่อนโยบายรัฐบาลเพื่อที่จะนำมาพิจารณาการลงคะแนนอยู่ที่ร้อยละ 45 ต่อกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดพบว่าพอใจ และร้อยละ 5 ไม่พอใจ และที่น่าสนใจคือ ร้อยละ

50 ต่อกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด ไม่สนใจนโยบายของรัฐบาลที่ใช้ในการหาเสียง เมื่อดูจากที่กล่าวมาแล้วข้างต้น จะมีผลทำให้เกิดการชักจูงได้ง่ายเนื่องจากผู้มีสิทธิไม่ค่อยสนใจในการพิจารณาสิ่งที่เป็นผลประโยชน์ต่อตนเองเท่าที่ควร

เดวิด และมิลเบรท (David and Milbrath อ้างใน สถิต นิยมญาติ 2524 : 34) พูดถึงแรงจูงใจในการเข้าร่วมทางการเมืองว่า ได้จำแนกของการเข้าร่วมทางการเมืองในแง่ของเป้าประสงค์หรือแรงจูงใจที่ผลักดันให้เข้าร่วมทางการเมืองนั้นมีอยู่ 2 ประเภทคือ

1. การเข้าร่วมทางการเมืองที่มีเป้าประสงค์เพื่อเป็นเครื่องมือที่จะทำให้ได้มาซึ่งบางสิ่งบางอย่าง เช่น การเข้าร่วมทางการเมืองในรูปแบบของพรรคเพื่อที่จะเข้าไปเปลี่ยนแปลงให้กฎหมายบางอย่างออกมาเพื่อที่จะยกสภาพของตนเองให้ดีขึ้น

2. การเข้าร่วมทางการเมืองที่มีเป้าประสงค์ในตัวเองหรือเพื่อแสดงออกทางความรู้สึกนั้น เป็นการเข้าร่วมทางการเมืองแบบปัจจุบันทันด่วนมากกว่า เช่น การไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งที่ไม่แยแสว่าการลงคะแนนเสียงจะออกมาในรูปแบบใด โดยลักษณะนี้จะมีความอันตรายในตัวของมันเองอยู่ตรงที่ ถ้าไม่มีการสนใจในเรื่องของการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งมากๆ ก็จะนำไปสู่การลงคะแนนเสียงที่ไม่เป็นไปตามระบอบประชาธิปไตยมากที่สุด เช่น การสวมรอยการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งโดยการใช้บัตรผี หรือการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง โดยการใช้วิธีย้ายคนเข้ามาในบ้าน (ลักษณะนี้เป็นการเข้ามาฉวยโอกาสการลงคะแนนเสียงในขณะที่ผู้อยู่ในบ้านไม่ให้ความสนใจหรือรู้เห็นเป็นใจเสียเอง)

ส่วนในเรื่องบุคลิกภาพนั้น เดวิด และมิลเบรท กล่าวว่าบุคลิกภาพ เป็นปัจจัยทางด้านจิตวิทยาที่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่บุคคลได้จากการเรียนรู้ ปรากฏว่ามีคุณลักษณะทางคุณภาพบางอย่างมีความสัมพันธ์กับการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองในเชิงบวก เช่น ความเป็นผู้นำ ความเชื่อมั่นในตัวเองสูง ผู้ที่มีลักษณะเหล่านี้จะมีแนวโน้มในการเข้าร่วมทางการเมืองสูงกว่าผู้ที่ขาดคุณสมบัติดังกล่าว

จากงานวิจัยของ สุจิต บุญบงการ และพรศักดิ์ ผ่องแผ้ว (2527 : 167) ได้กล่าวสอดคล้องกับงานของ เดวิด และ มิลเบรท ว่าคนไทยมีแต่ความสำนึกในหน้าที่ของการไปเลือกตั้งมากกว่าความต้องการที่จะเปลี่ยนแปลงรัฐบาลหรือควบคุมรัฐบาล เพราะฉะนั้นจึงเท่ากับว่าเมื่อมีการลงคะแนนเสียง โอกาสที่จะทำให้ถูกชักจูงจึงเป็นเรื่องที่ง่ายที่สุด งานวิจัยนี้ยังกล่าวอีกว่า บุคคลก็เป็นส่วนที่สำคัญที่เป็นตัวกำหนดความนิยมได้เช่นกัน ดังเช่นผลการเลือกตั้ง ปี 2522 พบว่าพรรคประชาธิปัตย์ที่สร้างความนิยมกับคนกรุงเทพมหานครมานาน กลับพ่ายแพ้แก่พรรคประชากรไทยที่เป็นพรรคใหม่แต่ได้รับคะแนนเสียงที่ท่วมท้น จากปัจจัยหนึ่งเกิดมาจากความนิยมต่อหัวหน้าพรรคประชากรไทยเป็นสำคัญคือ คุณสมักร สุนทรเวช ที่มีบุคลิกโดดเด่นเฉพาะตัวนั่นเอง จาก

ลักษณะนี้แสดงให้เห็นว่าผู้สมัครที่ให้ความสำคัญของความสามารถส่วนบุคคล ก็มีส่วนสำคัญที่จะทำให้การเลือกตั้งมีผลอย่างตั้งใจต้องการเช่นกัน

ค. พฤติกรรมการเลือกตั้งกับตัวแปรทางด้านสิ่งแวดล้อมทางการเมือง เช่น ระบบพรรคการเมือง การรณรงค์หาเสียง และการอบรมกล่อมเกลாதองการเมืองของประชาชน

การอบรมกล่อมเกลาทองการเมือง เป็นกระบวนการที่บุคคลได้เรียนรู้และฝึกฝนทางด้านการเมือง รวมทั้งการพัฒนาบุคลิกภาพด้านการเมืองของตนซึ่งจะส่งเสริมให้บุคคลได้มีความรู้หรือคุ้นเคยกับระบบการเมืองและกระบวนการที่กำหนดลักษณะทางการเมือง การทำความเข้าใจเกี่ยวกับการเมืองของบุคคล ตลอดจนลักษณะที่บุคคลมีปฏิกริยา หรือความรู้สึกปรากฏการณ์ต่างๆทางการเมือง (สัญญา สัญญาวิวัฒน์ 2532 : 203-204) หรือการส่งเสริมทางการเมืองต่างๆ ทั้งที่ฝ่ายรัฐเองเป็นผู้ที่รับผิดชอบในการดำเนินการส่งเสริมหรือการหาเสียงในรูปแบบต่างๆ ซึ่งมีอิทธิพลเป็นอย่างมากในด้านของการกระตุ้นให้มีการลงคะแนนเสียง ทำให้เกิดผลที่ดีและไม่ดีรวมอยู่ด้วยกัน สัญญา สัญญาวิวัฒน์ ได้จำแนกองค์ประกอบของการกล่อมเกลาทองการเมือง 5 องค์ประกอบด้วยกันคือ

1. ความรู้ และ ประสบการณ์ทางการเมือง เช่น ความรู้เกี่ยวกับการเมือง ค่านิยม อุดมการณ์ ความเชื่อ เป็นต้น
 2. การกระทำระหว่างกันทางสังคม หมายถึง บุคคลผู้ให้การกล่อมเกลากับผู้รับการกล่อมเกลาก็ต้องมีการติดต่อสัมพันธ์กันก่อน เพื่อเป็นการเรียนรู้ ถ่ายทอดประสบการณ์ทางด้านการเมือง
 3. ภาษา เป็นเครื่องมือสำหรับการถ่ายทอดความรู้การเมืองที่สำคัญ ภาษานี้หมายถึงภาษาของสังคม และ ภาษาเทคนิคทางการเมืองด้วย การถ่ายทอดจึงจะได้ผล
 4. ความรักความชอบพอ หมายถึง ความรู้สึกหรืออารมณ์ของผู้ให้การกล่อมเกลาโดยเฉพาะ ผู้ให้การกล่อมเกลาก็ต้องรักและชอบทางผู้รับการกล่อมเกลาอย่างแท้จริง ความเจริญเติบโตทางร่างกายและจิตใจจึงจะเกิดขึ้นในผู้รับซึ่งเป็นรากฐานสำคัญให้ผู้รับยินดีประสานงานร่วมมือกับผู้อื่น ช่วยเหลือผู้อื่น เป็นต้น
 5. สภาพแวดล้อม การกล่อมเกลาทองการเมืองมีสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกัน สภาพแวดล้อมนี้ประกอบไปด้วยสิ่งมีชีวิตเช่น บุคคลแวดล้อม มีพ่อ มีแม่ มีญาติ เพื่อน และ สิ่งไม่มีชีวิต เช่น ดินฟ้าอากาศ บรรยากาศ ช่วงเวลา (เหมาะหรือไม่เหมาะ) ย่อมส่งผลแตกต่างกัน
- พฤษธานี ชุมพล (2540 : 81) ได้พูดถึงรูปแบบการกล่อมเกลาทองการเมืองของผู้ใหญ่ที่มีองค์ประกอบสำคัญ 4 กลุ่มด้วยกันคือ

1. จำพวกในสังคม จะเป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับระดับของตัวบุคคลที่อาจจะเกี่ยวข้องกับระดับรายได้ ระดับการศึกษา การนับถือศาสนา มาจากภูมิภาคเดียวกัน มาจากประเทศเดียวกัน เป็นต้น พุทธิสถาน ชุมพล กล่าวว่าอันที่จริงปัจจัยเหล่านี้มีการกลมกล่อมทางการเมืองมาตั้งแต่ต้น แต่ยังคงขึ้นอยู่กับระดับของบุคคลนั้นอยู่ที่ระดับใด เช่น การมีการศึกษาที่สูงกว่าอาจจะได้รับการศึกษาที่ดีกว่า และเป็นสิ่งที่ต้องทำการตอกย้ำถึงความเข้าใจในระบอบการเมืองที่ดีกว่าคนที่การศึกษาต่ำ หรือการคบค้าคนในระดับเดียวกันก็จะได้รับเอาความคิดในระดับเดียวกัน

2. กลุ่มทุติยภูมิที่เขาสังกัด เช่น การรวมกลุ่มกันของคนจีนในสังคมและมักที่จะดึงดูคกลุ่มคนที่อยู่ในกลุ่มนี้เพื่อทำหน้าที่เป็นปากเสียงแทนตน กลุ่มเหล่านี้จะแบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ กลุ่มพรรคการเมือง กลุ่มอาชีพต่างๆ หรือกลุ่มศาสนา กลุ่มที่เป็นการตั้งขึ้นมาโดยวัตถุประสงค์ที่ไม่รู้ตัวแต่เป็นการอบรวมกลุ่มทางการเมืองอย่างหนึ่ง ได้แก่ สมาคมการกีฬา เป็นต้น

3. ประสบการณ์ทางการเมือง พุทธิสถาน ชุมพล ได้ยกตัวอย่างงานวิจัยของ ชัยอนันต์ สมุทวณิช และคณะ (อ้างใน พุทธิสถาน ชุมพล 2540 : 85-86) ว่าการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองไทยที่มาจาก การเข้าไปสัมผัสกับการเมืองโดยตรงคือ การที่นักศึกษาได้รับชัยชนะจากเหตุการณ์เรียกร้องรัฐธรรมนูญในช่วงแรก เมื่อมีชัยชนะที่ตามมานักศึกษาเหล่านี้คิดว่าเมื่อต้องการอะไรแล้วต้องทำการเรียกร้องโดยการชุมนุมประท้วง เพื่อที่จะให้เป็นการบรรลุวัตถุประสงค์ของพวกเขาตั้งแต่เมื่อเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 เกิดเหตุการณ์ที่ทำให้นักศึกษาโดนกล่าวหาในเรื่องต่างๆ นานา จนทำให้ต้องเข้าป่าจับปืนเพื่อที่จะต่อสู้กับรัฐบาล แต่เมื่อเข้าป่าไปแล้วเริ่มที่จะเห็นสิ่งต่างที่ไม่ต่างไปจากสภาพที่เขาต่อสู้อยู่ จึงเปลี่ยนแปลงอุดมการณ์และกลับมาพัฒนาประเทศชาติ ลักษณะเหล่านี้แสดงให้เห็นแล้วว่าประสบการณ์ก็มีส่วนสำคัญที่จะก่อให้เกิดการอบรวมกลุ่มทางการเมืองอีกทางหนึ่ง

พุทธิสถาน ชุมพล ยังกล่าวย้ำว่าการอบรวมกลุ่มทางการเมืองนั้น เพื่อนยังเป็นตัวแปรสำคัญในสิ่งที่จะทำให้เกิดการชักจูงได้ง่าย เพราะกลุ่มเพื่อนมีส่วนที่จะทำให้รู้ว่าตนเองเป็นคนจำพวกใด กลุ่มใด ได้ดีกว่าสถาบันครอบครัวเพียงเพราะว่าตนเองจะคบหาสมาคมกับกลุ่มเพื่อนมากกว่าในครอบครัว รวมถึงการพบปะยังมีส่วนที่สำคัญที่สามารถทำให้มี การเปลี่ยนแปลงทางด้านทัศนคติที่ดีมาก สามารถดูได้จากการศึกษาของ ชัยอนันต์ สมุทวณิช และคณะ (อ้างใน พุทธิสถาน ชุมพล 2540 : 105-106) ได้พบว่าผู้ที่เข้าร่วมทางการเมืองในเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 พบว่าส่วนหนึ่งของนักศึกษาที่เข้าร่วมทางการเมืองในครั้งนั้นไม่ค่อยให้ความสนใจ

กับการเมืองเท่าที่ควร แต่สาเหตุที่ต้องการเข้าร่วมเพียงเพราะได้รับการชักจูงจากเพื่อนๆ ที่มีความสนิทสนมและได้รับการชักชวนในที่สุด

4. สื่อมวลชน สำหรับสื่อมวลชนนี้ แคมป์เบล (Angus Campbell อ้างใน พุทธิสาธณ ชุมพล 2540 : 105-106) นักวิชาการเลือกตั้งในสหรัฐอเมริกา กล่าวถึงสิ่งแวดล้อมทางการเมืองที่มีกระแสทางของการเลือกตั้งรุนแรงกว่าการใช้สื่อเป็นแรงกระตุ้น ทั้งที่มาจากภาระเสียงของผู้ที่สมัครรับเลือกตั้ง การหาเสียงโดยการใช้นโยบายหรือการกระตุ้นให้ออกไปใช้สิทธิใช้เสียงของรัฐบาลเอง มีผลที่จะทำให้ผู้ที่อยู่นอกกลุ่มของผู้ที่เลือกตั้งหลัก (Core-voters) หรือที่เรียกว่า ผู้เลือกตั้งรอบนอก (Peripheral - voters) ซึ่งเป็นผู้ที่ไม่ค่อยสนใจทางการเมืองเพราะถ้าสถานการณ์ที่เป็นปกติจะไม่ออกไปเลือกตั้ง แต่ถ้าเป็นช่วงที่มีกระแสของการเลือกตั้งสูงจะออกไปกระทำการเลือกตั้ง บุคคลในจำพวกประเภทนี้มีแนวโน้มสูงในการลงคะแนนเสียงที่ไม่เป็นไปตามระบอบประชาธิปไตย

สอดคล้องกับงานวิจัยเรื่องการโฆษณาการหาเสียงกับพฤติกรรมการเลือกตั้ง โดย สุรพงษ์ โสธนะเสถียร (2533 : 268-296) กล่าวถึงตลาดการเลือกตั้งกับการหาเสียงว่า การโฆษณาโดยเน้นการโฆษณาส่งเสริมให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งมีการตื่นตัว ทำให้ประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครสามารถที่จะรู้จักและพูดคุยของผู้ที่ลงสมัครได้อย่างดีปก จากตัวอย่างดังกล่าวทำให้ทราบว่าในกรณีนี้ก็มีส่วนสำคัญและมีอิทธิพลในการชักชวนในการลงคะแนนเสียงได้เป็นอย่างดี

จากรายงานการวิจัยของคณะกรรมการติดตามการเลือกตั้ง ส.ส. ในเรื่องการเลือกตั้ง ส.ส. ปี 2535 (องค์การกลาง 2535 : 127-137) กล่าวในเรื่องสิ่งแวดล้อมทางการเมืองเรื่องของสื่อโทรทัศน์ จะมีอิทธิพลในการนำเสนอข่าวเกี่ยวกับผู้สมัคร ส.ส. ที่ลงในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ซึ่งมักจะส่งเสริมให้ประชาชนลงคะแนนเสียงเป็นพรรคมากกว่าเป็นรายบุคคล และงานวิจัยยังพบอีกว่าเมื่อมีการนำเสนอไปแล้วประชาชนจะชื่นชอบพรรคประชากรไทยและพรรคพลังธรรม ถึงแม้ว่าจะอยู่ในอันดับใดก็ตาม ในรูปแบบนี้แสดงให้เห็นแล้วว่าสื่อโทรทัศน์ก็มีอิทธิพลในการสร้างแรงจูงใจโดยไม่รู้ตัวในด้านการนำเสนอข่าว จากงานวิจัยดังกล่าวสามารถที่จะวิเคราะห์ได้ในระดับหนึ่งว่า เมื่อมีการรณรงค์หาเสียงในท้องถิ่นก็หรือเมืองหลวงก็ดี สื่อโทรทัศน์น่าที่จะมีอิทธิพลได้ในระดับที่สามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการลงคะแนนเสียงได้ในระดับหนึ่ง

สำหรับการใช้สื่อโฆษณาในเรื่องของการเลือกตั้งก็ยังคงส่งผลต่อการตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้งด้วยเช่นกัน โดย ลาซาร์เฟลด์ (Lasafeal อ้างใน สุจิตร์ บุญบงการ และ พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว 2527 : 18-19) กล่าวว่าบุคคลที่เปลี่ยนความนิยมพรรคนั้นเป็นจำพวกที่มี

ความสนใจในทางการเมืองน้อยที่สุด สนใจรับฟังข่าวสารน้อยที่สุด ตัดสินใจช้าที่สุด เมื่อลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง การชักชวนให้ทำการลงคะแนนให้หนึ่งจำเป็นจะต้องใช้รูปแบบของการชักชวนเป็นส่วนบุคคล แทนการชูประเด็นในเรื่องนโยบาย อาจทำให้เกิดผลในด้านลบในเรื่องของการตัดสินใจการลงคะแนนเสียงเพื่อให้ได้ผู้แทนที่มีประสิทธิภาพ

ในการศึกษาถึงระบบพรรคการเมือง สมพงษ์ เกษมสิน และจรรุณ สุภาพ (2521 : 439) กล่าวว่า ระบบพรรคการเมืองเป็นระบบที่สำคัญในกระบวนการทางการเมืองและมีส่วนช่วยในการสนับสนุนการปกครองให้เจริญมั่นคงได้ ระบบพรรคการเมืองยังเป็นประโยชน์ต่อการเชื่อมโยงกลุ่มต่างๆเข้าด้วยกัน รวมทั้งมีส่วนในการรวมเอาประชาชนที่มีสิทธิเลือกตั้งเข้าเป็นกลุ่มก้อนเพื่อให้เกิดความผูกพันต่อกัน ทำให้ระบบพรรคการเมืองมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของประชาชนผู้มีสิทธิได้ง่ายที่สุด

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้นสามารถที่จะวิเคราะห์เพื่อที่จะสรุปได้ว่าสิ่งแวดล้อมทางการเมืองนั้นไม่ว่าจะเป็น ระบบพรรคการเมือง การรณรงค์การหาเสียง และการอบรมกลุ่มทางการเมืองของประชาชน จะมีอิทธิพลต่อระบบการเมืองไม่น้อยเลยทีเดียว โดยสามารถที่จะเห็นได้จากการเรียนรู้ระบบการเมืองที่อยู่รอบๆ ตัวของประชาชนเอง ดังเช่นรูปแบบของการกล่อมเกลாதทางการเมืองในเรื่องของการคัดเลือกผู้ที่จะเป็นตัวแทนของกลุ่ม ไม่ว่าจะเป็นการคัดเลือกหัวหน้าห้องเรียน หรือประธานนักเรียนที่จำต้องอาศัยการเลือกตั้งเป็นเกณฑ์ในการตัดสินใจว่าใครสมควรที่จะได้รับเลือกตั้งเพื่อที่จะเข้าไปทำหน้าที่ดังกล่าว โดยส่วนใหญ่จะมีการหาเสียงคล้ายๆ กับการเลือก ส.ส. เช่นกัน จะเห็นได้ว่าการเรียนรู้ในการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองนั้น ประชาชนไทยจะพบเห็นและเรียนรู้ได้ตั้งแต่เริ่มเข้าเรียนในระดับประถมเป็นต้นมานั้นก็หมายความว่าประชาชนในสมัยปัจจุบันมีพื้นฐานในทางการเมืองมากบ้างน้อยบ้างพอสมควรตามแต่รูปแบบของการกล่อมเกลாதทางการเมืองของแต่ละบุคคล ซึ่งทำให้บุคคลได้เรียนรู้เรื่องเกี่ยวกับสังคมยึดถือปฏิบัติอยู่ และทำให้บุคคลมีบุคลิกภาพทางการเมือง ส่งผลให้เกิดเอกลักษณ์ทางการเมืองเช่น ก่อให้เกิดสังคมประชาธิปไตยหรือเผด็จการ สุดท้ายจะส่งผลให้มีการอนุรักษ์แบบการปกครองในสังคมให้ดำรงอยู่และเกิดความมั่นคงถาวรในที่สุด แต่สำหรับปัญหาที่เกิดขึ้นดังที่ได้นำเสนอไว้ตั้งแต่บทนำแล้วว่า ปัญหาส่วนใหญ่จะเกิดที่การกล่อมเกลாதทางการเมืองของแต่ละบุคคลที่ ทั้งถูกและผิด เป็นตัวนำในการพิจารณา และส่งผลมาในรูปแบบพฤติกรรมลงคะแนนเสียงในที่สุด

ง. ระบบเลือกตั้ง

การเลือกตั้งเป็นกลไกสำคัญให้ได้มาซึ่งตัวแทนของประชาชน ไปทำหน้าที่ใช้อำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศ ดังนั้นเพื่อให้การเลือกตั้งเป็นกลไกในการควบคุมรัฐบาล

เพื่อให้ได้มาซึ่งผู้แทนของปวงชนที่สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนอย่างถูกต้อง รวมทั้งเพื่อทำให้การเลือกตั้งเป็นกลไกในการสรรหาผู้นำทางการเมืองที่พึงปรารถนา จึงได้มีการพยายามที่จะพัฒนาระบบเลือกตั้งขึ้นมาเพื่อสะดวกในการเลือกตั้งให้สอดคล้องกับสภาพบริบทและสิ่งแวดล้อมของสังคมในประเทศนั้นๆ ให้มากที่สุด โดยระบบเลือกตั้งอาจจะพิจารณาจากวิธีการแบ่งเขตเลือกตั้งและการคิดคะแนนการเลือกตั้งได้ทั้ง 2 กรณีคือ (กรรมล ทองธรรมชาติ สมบูรณ์ สุขสำราญ และปรีชา หงษ์ไกรเลิศ 2531 : 13-17)

1) การแบ่งเขตละ 1 คน ซึ่งหมายถึงการแบ่งเขตเลือกตั้งให้มีผู้แทนราษฎรเพียงคนเดียว ประชาชนผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งมีสิทธิในการลงคะแนนเสียงให้กับผู้สมัครเพียงคนเดียวเท่านั้น จากผู้สมัครรับเลือกตั้งหลายคน การจัดการเลือกตั้งวิธีนี้จะต้องจัดการแบ่งเขตเลือกตั้งให้มีจำนวนประชากรมีจำนวนที่รัฐธรรมนูญหรือกฎหมายเลือกตั้งกำหนดไว้ เช่น 150,000 คนต่อสมาชิกผู้แทนราษฎร 1 คน อีกทั้งต้องคำนึงถึงความเป็นธรรมในทางภูมิประเทศด้วย ดังนั้น ถ้าประเทศไทยมีผู้แทนราษฎรได้ 360 คน จะต้องแบ่งเขตการเลือกตั้งออกเป็น 360 เขต

สำหรับประโยชน์ในการแบ่งเขตเลือกตั้งโดยวิธีการแบ่งเขตละคนนั้น ทำให้เขตเลือกตั้งมีขนาดเล็ก ผู้สมัครรับเลือกตั้งหาเสียงได้ง่ายขึ้นและเสียค่าใช้จ่ายน้อย ส่วนทางด้านประชากรนั้น เมื่อเขตเลือกตั้งเล็กประชาชนกับผู้สมัครมีความสัมพันธ์กันมากขึ้น และโดยทั่วไปผู้สมัครรับเลือกตั้งจะเป็นคนพื้นบ้านหรือเป็นลูกหลานของเขตการเลือกตั้งนั้น และเมื่อได้รับเลือกตั้งเป็นผู้แทนราษฎรแล้วก็สามารถเข้าถึงประชาชนได้อย่างทั่วถึง และมีประสิทธิภาพในการทำงานได้มากที่สุด อีกประการหนึ่งคือ การแบ่งเขตการเลือกตั้งแบบนี้จะส่งเสริมให้คนที่มีความรู้ความสามารถ และปรารถนาที่จะเป็นนักการเมืองสามารถเข้ามาทำการแข่งขัน เพื่อรับเลือกเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้โดยไม่ถูกเอาเปรียบมากนัก และเป็นการสนับสนุนหลักการ one man one vote หรือ คนหนึ่งๆ ควรจะมีสิทธิในการเลือกตั้งเท่าๆ กัน หากใช้วิธีแบ่งเขตละหลายๆ คนไม่เท่ากันนั้น เท่ากับว่าผู้มีสิทธิเลือกตั้งมีสิทธิไม่เท่ากัน

อย่างไรก็ตาม ข้อเสียของการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตละ 1 คนนั้น จะเปิดโอกาสให้ผู้สมัครที่มีอิทธิพลโดยไม่ว่าจะจะเป็นอิทธิพลทางด้านใดก็ตาม สามารถใช้อิทธิพลดังกล่าวในการทำให้การเลือกตั้งขาดความยุติธรรม เช่น การใช้อิทธิพลให้เจ้าหน้าที่เอื้อประโยชน์ในการเลือกตั้งให้แก่ตนในด้านต่างๆ เช่น การใช้อำนาจเงินจ้างจูงใจให้ผู้เลือกตั้งสนับสนุนตน และออกเสียงให้ตนได้ขาดความเสรี กล่าวคือ ประชาชนที่ไปออกเสียงเลือกตั้งและตัดสินใจลงคะแนนเสียงให้ผู้สมัครที่ให้อำมสินจ้างยอมจะกระทำไปต่างๆ ที่ขัดกับเจตนารมณ์ของตน

รวมทั้งในการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตละคนนั้น จะเป็นการทำลายเสถียรภาพของพรรคการเมือง เพราะประชาชนจะตัดสินใจโดยเห็นคุณสมบัติส่วนบุคคล เป็นการสนับสนุน

ลัทธิอนุคณาธิปไตยมากกว่าสนับสนุนหลักการและอุดมการณ์ทางการเมืองของพรรคการเมือง เพราะเมื่อถึงคราวเลือกตั้งประชาชนจะสนใจตัวผู้สมัครมากกว่าจะพิจารณาว่าเขาจะสังกัดพรรคการเมืองไหนและลงคะแนนให้เพราะความรู้จักมักคุ้น การที่พรรคการเมืองเจริญขึ้นได้นั้น ประชาชนจะต้องให้ความสำคัญมากกว่าตัวบุคคลมากที่สุด

2) การแบ่งเขตละหลายคน หมายถึงการแบ่งเขตเลือกตั้งให้แก่ละเขตมี ผู้แทนได้มากกว่า 1 ขึ้นไป โดยอาจจะเป็น สอง สาม สี่ หรือ ห้า ฯลฯ ก็ได้ ประชาชนผู้มีสิทธิ ออกเสียงแต่ละคนสามารถที่จะลงคะแนนเสียงได้ตามจำนวนที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญที่เขานั้น พึ่งมี ตามวิธีการจัดตามเขตการปกครองในเขตนั่นๆ และที่เป็นข้อพิเศษกว่านั้นคือ ผู้มีสิทธิ เลือกตั้งสามารถที่จะเลือกผู้สมัครคนละพรรคก็ได้ ตามต้องการในจำนวนของสมาชิกสภาผู้แทน ราษฎรที่พึงมีได้ในเขตนั่นๆ หรือน้อยกว่าจำนวนที่กำหนดไว้ก็ได้

ในการแบ่งเขตเลือกตั้งหลายคน จะส่งผลเสียต่อระบบพรรคการเมือง ตรงที่ผู้สมัครที่อยู่พรรคเดียวกัน อาจจะใช้วิธีการหาเสียงคนเดียวโดยไม่คำนึงถึงผู้สมัครพรรค เดียวกัน (ยิงลูกโคค) หรือแม้กระทั่งการร่วมมือกันหาเสียงของผู้สมัครต่างพรรค ซึ่งจะทำให้ ระบบเลือกตั้งแบบแบ่งเขตหลายคนจะเอื้อต่อการขายเสียงมากกว่าระบบแบ่งเขตละ 1 คน

จ.พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ว่าด้วย การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทน ราษฎร พ.ศ 2541

สำหรับกฎหมายหรือพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญในการเลือกตั้งนั้น สามารถนำมาบังคับใช้ ให้ประชาชนเล็งเห็นถึงความจำเป็นในการที่จะต้องออกไปเลือกตั้งตาม คูหาต่างๆ ที่ตนเองมีชื่ออยู่ เพราะมีฉะนั้นแล้วจะมีมีบทลงโทษโดยการเสียสิทธิการได้รับ การช่วยเหลือจากรัฐ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด ดังเช่น พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ การเลือกตั้งหมวดที่ 1 ส่วนที่ 4 ว่าด้วยผู้มีสิทธิเลือกตั้งและ บัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งได้กล่าวเอาไว้ว่า

มาตรา 20 ผู้มีสิทธิเลือกตั้งต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตาม บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญและมีหน้าที่ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง

มาตรา 21 ในการเลือกตั้งครั้งใดถ้าผู้มีสิทธิเลือกตั้งไม่อาจไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ได้เนื่องจากมีเหตุอันสมควร ให้แจ้งเหตุที่ไม่อาจไปใช้สิทธิเลือกตั้งต่อบุคคลซึ่งคณะกรรมการ การเลือกตั้งแต่งตั้งไว้ประจำแต่ละเขตเลือกตั้งก่อนวันเลือกตั้งไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน ในกรณีที่บุคคล ซึ่งคณะกรรมการการเลือกตั้งแต่งตั้งพิจารณาเห็น ว่าเหตุที่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งแจ้งนั้นมิใช่เหตุ อันสมควร ให้รีบแจ้งให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งทราบไม่น้อยกว่าสามวันก่อนวันเลือกตั้ง ระเบียบ การพิจารณาการแจ้งเหตุตามวรรคหนึ่งให้เป็นไปตามที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนดโดย

ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ในการนี้ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนดรายละเอียดของเหตุที่ทำให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งไม่อาจไปใช้สิทธิเลือกตั้งไว้ เพื่อเป็นแนวทางในการพิจารณาของบุคคลซึ่งคณะกรรมการการเลือกตั้งแต่งตั้งไว้ ด้วยในการแจ้งเหตุที่ไม่อาจไปใช้สิทธิเลือกตั้งตามวรรคหนึ่งผู้มีสิทธิเลือกตั้งจะทำเป็นหนังสือชี้แจงเหตุดังกล่าว และมอบหมายให้บุคคลใดไปยื่นต่อบุคคลซึ่งคณะกรรมการการเลือกตั้งแต่งตั้งแทน หรือจัดส่งหนังสือชี้แจงเหตุนั้นทางไปรษณีย์ก็ได้ และให้คณะกรรมการการเลือกตั้งปิดประกาศรายชื่อบุคคลที่จะรับแจ้งเหตุ สถานที่ที่จะรับแจ้งเหตุและวิธีการแจ้งเหตุไว้ ณ ศาลากลางจังหวัด ที่ว่าการอำเภอสำนักงานเทศบาล ที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบลที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน และเขตชุมชนหนาแน่นที่เห็นสมควร

มาตรา 22 เมื่อครบกำหนดสามสิบวันหลังจากวันเลือกตั้งแล้ว ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งประกาศรายชื่อผู้ไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง และมีได้แจ้งเหตุตามมาตรา 21 หรือแจ้งเหตุไว้แล้วแต่เหตุนั้นมีสาเหตุอันสมควร เพื่อให้ผู้ไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งดังกล่าวแจ้งเหตุที่ไม่อาจไปใช้สิทธิเลือกตั้งต่อบุคคลซึ่งคณะกรรมการการเลือกตั้งแต่งตั้งภายในหกสิบวันนับแต่วันประกาศ และให้บุคคลซึ่งคณะกรรมการการเลือกตั้งแต่งตั้งพิจารณาให้แล้วเสร็จภายในเก้าสิบวันนับจากวันสิ้นของการแจ้งเหตุดังกล่าว แล้วแจ้งผลการพิจารณาให้ผู้แจ้งเหตุทราบโดยเร็ว ทั้งนี้ให้นำมาตรา 21 วรรคสอง วรรคสาม และวรรคสี่ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา 23 ในกรณีที่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งและมีได้แจ้งเหตุการไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งตามมาตรา 21 หรือมาตรา 22 หรือแจ้งเหตุแล้วแต่เหตุนั้นมีสาเหตุอันสมควร ให้ถือว่าผู้นั้นเป็นบุคคลซึ่งไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง โดยไม่แจ้งเหตุอันสมควรที่ทำให้ไม่อาจไปใช้สิทธิเลือกตั้ง โดยไม่แจ้งเหตุอันสมควรที่ทำให้ไม่อาจไปใช้สิทธิเลือกตั้งได้ตามมาตรา 68 วรรคสองของรัฐธรรมนูญ ให้ผู้นั้นเสียสิทธิการได้รับการช่วยเหลือจากรัฐตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด (คู่มือการเลือกตั้ง ฉบับประชาชน 2541 : 43-66)

จากที่ได้กล่าวมาแล้วนั้นสามารถที่จะสื่อให้เห็นว่า กฎหมายหรือพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรนั้น มีบทบัญญัติที่เขียนไว้ชัดเจนเกี่ยวกับหน้าที่ของประชาชน ในอันที่จะส่งเสริมให้ประชาชนไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งและนอกจากการเลือกตั้งเป็นหน้าที่ตามกฎหมายแล้ว กฎหมายดังกล่าวยังมีอิทธิพลค่อนข้างสูงที่จะบังคับให้ประชาชนมีความจำเป็นที่จะต้องไปลงคะแนนเสียง จากลักษณะของกฎหมายการเลือกตั้งดังกล่าวถือว่าเป็นสิ่งดีที่จะช่วยส่งเสริมให้ประชาชนออกมาลงคะแนนเสียงมากขึ้นกว่าในอดีต และตอกย้ำให้ประชาชนเห็นว่าการเลือกตั้งเป็นหน้าที่ที่สำคัญอย่างหนึ่ง แต่ในปัจจุบันจะเห็นว่าประชาชนมองเห็นกฎข้อบังคับหรือกฎหมายเป็นเรื่องใหญ่ที่ทุกคนต้องทำตาม แต่ลืมคิดควบคู่กันไปว่าแม้ประชาชนจะมีหน้าที่ในการไปลงคะแนนเสียง แต่ตนเองจำต้องใช้

หลักเกณฑ์ที่ดีและมีคุณภาพด้วย เพราะลักษณะของการตัดสินใจในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของประชาชนในปัจจุบัน อาจจะขาดการถ่วงรอกองในการตัดสินใจเพื่อที่จะเลือกผู้แทนคนใดคนหนึ่งตามหลักเกณฑ์ของตนเอง เช่น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งมี การรณรงค์เพื่อที่จะส่งเสริมให้มีการไปลงคะแนนเสียง เพื่อที่จะแสดงให้เห็นถึงความสำเร็จในการรณรงค์ให้ประชาชนไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง โดยการนำเสนอในรูปแบบของตัวเลขเป็นเครื่องยืนยันถึงการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน แต่ลืมไปว่าปัญหาที่สำคัญที่ไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าการซื้อสิทธิขายเสียงนั่นก็คือ การไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งเพียงเพราะเห็นว่าเป็นเพียงหน้าที่ย่างหนึ่งของประชาชนคนไทยเท่านั้น ทำให้ผลของการเลือกตั้งของประชาชนที่ผ่านมา ประชาชนคิดเพียงว่าเลือกใครก็ได้เพียงแต่ขอให้ได้ไปเลือกตั้งก็แล้วกัน ปัญหานี้ถือเป็นปัญหาที่สำคัญควรแก่การแก้ไข ผู้วิจัยจึงคิดว่า ตัวแปรทางด้านกฎหมายน่าที่จะเป็นตัวแปรที่สำคัญอย่างยิ่งที่จะต้องนำมาวิเคราะห์ เพื่อที่จะให้มองถึงปัญหาให้มากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

1.3 หลักวิชาเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การพัฒนา

ในการจัดทำแผนต่าง ๆ นั้น เป็นสิ่งที่จำเป็นทุก ๆ องค์การจะต้องทำเพื่อการบรรลุวัตถุประสงค์ (Objective) และเป้าหมาย (Goal) ที่ได้ตั้งไว้ ดังนั้นการวางแผนกลยุทธ์สำหรับธุรกิจหรือการแก้ไขปัญหาต่างๆ จึงเป็นพื้นฐานสำคัญเบื้องต้นในการดำเนินกลยุทธ์ อย่างไรก็ตามโดยทั่วไปส่วนใหญ่ไม่ได้มีแนวคิดหรือรูปแบบการทำแผนที่มีประสิทธิภาพที่เหมาะสมสอดคล้องกับการบริหารกลยุทธ์นั้นเพื่อให้บรรลุเป้าหมายได้ นอกจากนี้แผนกลยุทธ์ที่จัดทำขึ้นยังประสบความล้มเหลวหรือไม่สามารถตอบสนองได้อย่างแท้จริง โดยส่วนหนึ่งน่าจะเกิดจาก (จิตสุมุ โคมอน 2547 : คำนำ)

1. มีการเน้นมุมมองทางด้านการเงินหรือผลสัมฤทธิ์มากเกินไปโดยไม่มองด้านอื่นในการจัดทำแผน
2. แผนกลยุทธ์ขาดการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมขององค์กร
3. แผนส่วนใหญ่เป็นเพียงแค่แบบฟอร์มหรือค้วหนังสือเท่านั้น ไม่ได้นำมาปฏิบัติอย่างจริงจัง
4. มีการละเลยความยืดหยุ่นของระยะเวลาที่ทำ
5. หลายครั้งมีการวางแผนที่ดีแต่ขาดการพิจารณาความสามารถของตนเอง

โดยหลักการดังกล่าวสามารถวิเคราะห์ได้ในระดับหนึ่งว่า ลักษณะของแผนกลยุทธ์ที่ล้มเหลวส่วนใหญ่ยังขาดการจัดทำยุทธศาสตร์ที่มีประสิทธิภาพนั่นเอง ทั้งนี้มีนักวิชาการได้ให้คำนิยามเกี่ยวกับยุทธศาสตร์ดังนี้

โรเบิร์ต เอส แคบแลน และเดวิด พี นอร์ตัน (2548 : 13) กล่าวถึงยุทธศาสตร์ว่า ยุทธศาสตร์มีไว้เพื่อสนองความประสงค์ในการสร้างมูลค่าให้กับผู้ที่ถือหุ้น ให้กับลูกค้าและต่อพลเมืองคนร่วมชาติ ถ้าสินทรัพย์ทางนามธรรมขององค์กรมีมูลค่าสูงถึง 75% แล้ว การตั้งสูตรทางยุทธศาสตร์และกิจกรรมนั้น มันก็หมายถึงการที่เราจะต้องสร้างคุณภาพจากกิจกรรมนั้นๆ ออกมาให้เห็นเป็นรูปธรรม

บุญเกียรติ ชีวะตระกูลกิจ (2550 : 1) กล่าวถึงยุทธศาสตร์ว่า ยุทธศาสตร์หรือ Strategy เป็นการมุ่งเน้นหรือทุ่มเทพทรัพยากร ไปในเรื่องใดแล้วสามารถนำพามุ่งคณะไปสู่ความสำเร็จหรือวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

เสาวนิตย์ ชัยมุสิก (2545 : 12) กล่าวถึงยุทธศาสตร์ว่า เป็นเอกสารของหน่วยงานที่เป็นหน่วยปฏิบัติ ซึ่งอาจจะเป็นกระทรวง ทบวง กรม เขตหรือพื้นที่สถานศึกษาจัดทำขึ้นอย่างเป็นระบบโดยมีการวิเคราะห์สภาพการณ์ทั้งภายในและภายนอกหน่วยงาน (SWOT Analysis) เพื่อคาดคะเนแนวโน้มของสถานการณ์ มีการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายที่แสดงให้เห็นทิศทางในการดำเนินการของหน่วยงานทั้งในระยะสั้น ระยะปานกลางและระยะยาว

ดำรงค์ วัฒนา (2551 : 6) กล่าวถึงยุทธศาสตร์ว่า แผนยุทธศาสตร์คือ

1. เอกสารที่ระบุวิสัยทัศน์ (Vision) ภารกิจ (Mission) และกลยุทธ์ (Strategies) ต่างๆ ในการดำเนินงานขององค์กรหนึ่งๆ

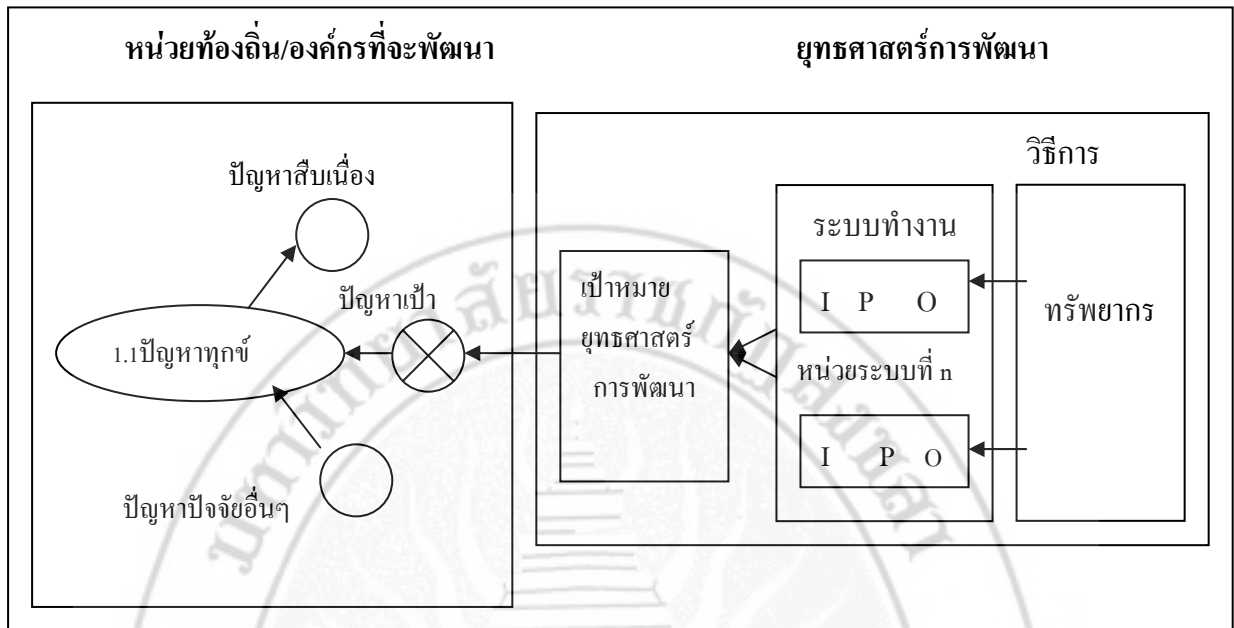
2. เป็นแผนระยะยาว ที่บอกถึงทิศทางการดำเนินงานขององค์กร สำหรับใช้เป็นเครื่องมือในการประสาน และกำกับติดตามการดำเนินงานในส่วนงานต่างๆ ขององค์กรให้เป็นไปในทิศทาง และจังหวะเวลาที่สอดคล้องกัน

3. เป็นเอกสารที่จัดทำขึ้นจากการวิเคราะห์สภาพการณ์ภายนอก และภายในองค์กร เพื่อคาดคะเนแนวโน้มของสถานการณ์ และกำหนดแนวทางการดำเนินการขององค์กรให้สอดคล้องเหมาะสมกับแนวโน้มของสถานการณ์ดังกล่าว

เฉลียว บุรีภักดี (2545 : 1-2) กล่าวถึงยุทธศาสตร์ว่า แผนยุทธศาสตร์คือ แผนการอันชาญฉลาดสำหรับกระทำอันหนึ่งอันใดที่จะบรรลุเป้าหมายโดย

1. มีหลักวิชาการรองรับ
2. ใช้ข้อมูลสภาพจริงขององค์กรหรือท้องถิ่น
3. เป็นแผนที่คนทั่วไปไม่รู้มาก่อน
4. เมื่อดำเนินการตามแผนจะมีความคุ้มค่าหรือคุ้มทุน

จากการนิยามความหมายของยุทธศาสตร์ดังกล่าว เฉลียว บุรีภักดี ยังได้เสนอโครงสร้างการทำงานของยุทธศาสตร์การพัฒนาในการบริหารจัดการแผนงานดังแผนภาพที่ 2.1

แผนภาพที่ 2.1 โครงสร้างและการทำงานของยุทธศาสตร์การพัฒนา (เฉลิมว บุรีภักดี 2545 : 292)

จากแผนภาพจะเห็นว่า เมื่อองค์กรจะกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาสำหรับองค์กรนั้นควรที่จะทำตามขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 วิเคราะห์ปัญหาเป้า

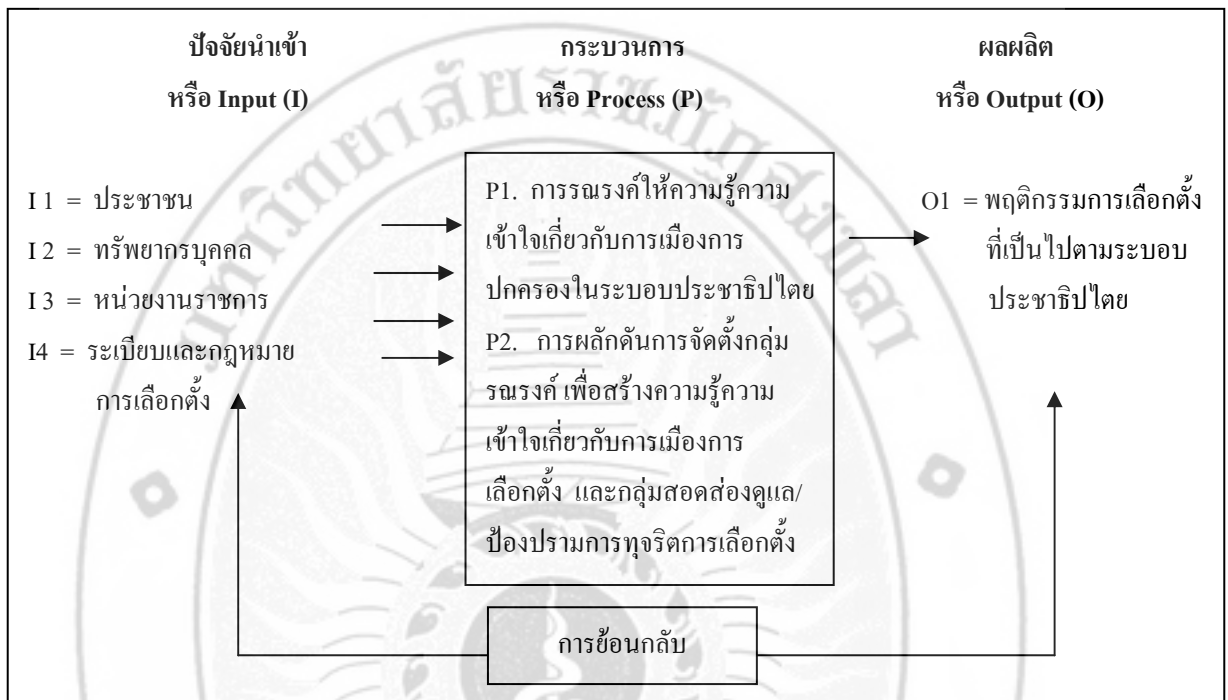
ขั้นตอนที่ 2 การสร้างยุทธศาสตร์พัฒนาที่มีลักษณะดังนี้

- เป้าหมายของยุทธศาสตร์ต้องตรงกับเป้าหมายของการพัฒนา
- หน่วยระบบการทำงานยุทธศาสตร์การพัฒนาอาจจะมีมากกว่า 1 แต่

ต้องเล็งไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้

จากแผนภาพที่ 2.1 ทรัพยากรในบริบทของหน่วยระบบทำงานของยุทธศาสตร์การพัฒนาต้องมีมากเพียงพอที่จะเป็น I ให้แก่หน่วยระบบทำงาน I-n ถ้าไม่พอต้องลดขนาดของหน่วยระบบทำงานลงตามสัดส่วน ซึ่งมักจะมีผลไปถึงการพิจารณาลดเป้าหมายของยุทธศาสตร์การพัฒนาและอาจจะต้องปรับเปลี่ยนปัญหาเป้าเพื่อให้เหมาะสมกับทรัพยากรที่มีดังแผนภาพที่ 2.2 ซึ่งเป็นการนำเสนอหน่วยระบบทำงานของยุทธศาสตร์พัฒนาอย่างเป็นระบบ

แผนภาพที่ 2.2 หน่วยระบบการทำงานของยุทธศาสตร์การพัฒนาพฤติกรรมกรรมการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร กรณีศึกษา เขตการเลือกตั้งที่ 3 จังหวัดสงขลา
 ที่มา : เฉลียว บุรีภักดี 2545 : 38-43

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากที่ได้ทำการสำรวจงานวิจัยต่างๆ ทั้งที่เป็นงานการศึกษาการวิจัยต่างประเทศ ในประเทศ จะพบว่าเป็นการทำวิจัยการเลือกตั้งที่แบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ ประเภทของการวิจัยที่เกี่ยวกับพฤติกรรมกรรมการเลือกตั้ง และกระบวนการในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งซึ่งสามารถที่จะทำการประมวลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องได้ดังนี้

2.1 งานวิจัยในต่างประเทศ

โรเบิร์ต เอ ดาฮ์ล (Robert A. Dahl สถาบันพระปกเกล้า 2539 : 16-17) ได้ทำการศึกษาเรื่องการเมืองมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองของประชาชนในประเทศทางตะวันตกพบว่าประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้นแตกต่างกันดังนี้คือ

1. ผู้ที่มีรายได้สูงมีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าผู้ที่มีรายได้น้อย
2. ผู้ที่มีฐานะทางสังคมสูงมีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าผู้ที่มีฐานะทางสังคมต่ำ

3. ผู้ที่มีการศึกษาสูงย่อมที่จะมีส่วนร่วมทางการเมืองสูงกว่าผู้ที่มีการศึกษาค่ำ
4. ผู้ที่มีอาชีพประกอบธุรกิจ การค้า และ บริการมีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าผู้ที่มีอาชีพใช้แรงงาน
5. ผู้ที่อยู่อาศัยในเขตเมืองจะมีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าผู้ที่อยู่ในชนบทและพื้นที่เสื่อมโทรม

โรเบิร์ต เตน (สถาบันพระปกเกล้า 2539 : 19) ได้ทำการรวบรวมผลการศึกษาจากสถานศึกษาต่างๆ ในประเทศตะวันตกที่มีการอบรมกลุ่มเถาทางการเมืองโดยสถานศึกษาต่างๆ ที่อยู่ในกลุ่มของตัวอย่าง งานวิจัยว่า

1. คนที่มีการศึกษาสูงมักจะรู้ข่าวคราวความเคลื่อนไหวทางการเมืองสูงกว่าผู้ที่มีการศึกษาค่ำ
2. เด็กอาจจะเปลี่ยนพรรคที่เคยมิยม เมื่ออยู่ในสถานศึกษาใหม่
3. ผู้ที่มีโอกาสเข้ารับการศึกษาระดับมหาวิทยาลัยมีแนวโน้มสูงที่จะมีส่วนร่วมทางการเมืองในลักษณะของการเลือกตั้งและการช่วยผู้สมัครหาเสียงเลือกตั้ง

2.2 งานวิจัยภายในประเทศ

สุจิต บุญบงการ และพรศักดิ์ ผ่องแผ้ว (2522 : บทคัดย่อ) จากการศึกษาพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงของประชาชนในปี 2522 พบว่า ผู้ที่อยู่ในกรุงเทพและต่างจังหวัดไปลงคะแนนเสียง เพราะเห็นว่าเป็นหน้าที่ของพลเมืองดีมากกว่าที่จะต้องไปเพราะต้องการผลักดันให้ผู้สมัครที่ตนพอใจเข้าไปบริหารประเทศ ผู้ตอบที่เป็นเพศชายและหญิงส่วนใหญ่ในอัตราที่ใกล้เคียงกัน ระบุว่าตนไปลงคะแนนเสียงเพราะเห็นเป็นหน้าที่อย่างหนึ่ง (ร้อยละ 57 และ 54 ตามลำดับ) รองลงมาประมาณร้อยละ 24 ทั้งชายและหญิง ตอบว่าไปเพราะต้องการที่จะผลักดันคนที่ตนพอใจไปทำงาน และยังพบว่าเพศหญิงไปลงคะแนนเพราะเห็นคนอื่นเขาไปกัน หรือไปเพราะญาติร้องขอ ซึ่งมีมากกว่าเพศชาย

นอกจากนี้งานวิจัยดังกล่าวยังพบว่า ปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมมีผลต่อพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงคือผู้ที่อยู่ในชนบทที่มีรายได้น้อย การศึกษาน้อยจะมีโอกาสถูกชักจูงให้ไปลงคะแนนเสียงได้โดยง่าย ส่วนประชาชนที่อยู่ในกรุงเทพมหานครที่มีการศึกษาสูง และมีฐานะค่อนข้างดี และเป็นเพศชาย จะมีพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งโดยพิจารณานโยบายของพรรคมากกว่าผู้ที่อยู่ในชนบท ซึ่งจะลงคะแนนเสียงโดยพิจารณาที่ตัวบุคคล

รายงานการวิจัยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 2 กรกฎาคม 2538 (กรมการปกครอง : 2538) เรื่องพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงของผู้ใช้สิทธิเลือกตั้ง พบว่า กลุ่มตัวอย่าง

ที่ไปใช้สิทธิลงคะแนนเสียงถึงร้อยละ 90.2 ซึ่งเหตุผลของการไปใช้สิทธิคือเพื่อที่จะรักษาสิทธิของตนเองตามระบอบประชาธิปไตยมากที่สุด และพบว่าช่วงที่ประชาชนตัดสินใจที่จะลงคะแนนนั้นคือก่อนวันที่จะลงคะแนน 3 วัน และค่านึงถึงพรรคมากกว่าตัวผู้สมัคร และจะทำการเลือกตั้งโดยใช้วิจารณญาณของตนเองเป็นสำคัญ ส่วนการไม่ไปใช้สิทธิในการเลือกตั้งนั้นเป็นเพราะสาเหตุของความเบื่อหน่ายทางการเมือง และความรู้ที่เกี่ยวกับข่าวสารการเลือกตั้ง พบว่าประชาชนรู้และทราบว่าจะมีการเลือกตั้งจากสื่อโทรทัศน์มากที่สุด รองลงมาเป็นสื่อทางโปสเตอร์และแผ่นโฆษณา และรวมทั้งประชาชนทราบนโยบายของพรรคและผู้สมัครรวมทั้งคุณสมบัติต่างๆ ของผู้สมัครจากการปราศรัยหาเสียงของพรรคเป็นสำคัญ สำหรับพฤติกรรมการซื้อเสียงนั้น งานวิจัยดังกล่าวมีประเด็นที่น่าสนใจดังนี้คือ

1. พฤติกรรมการซื้อสิทธิขายเสียงของประชาชน เพื่อที่จะมุ่งใจในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งนั้น พบว่าพฤติกรรมในการใช้เงินเป็นวิธีการที่ใช้มากที่สุด
2. สาเหตุในการซื้อสิทธิขายเสียงของผู้สมัครคือการจำเป็นต้องซื้อเพื่อให้ได้มาซึ่งชัยชนะ

3. บุคคลที่ผู้สมัครใช้ในการซื้อเสียงมากที่สุดคือ หัวคะแนน

รายงานการวิจัยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 17 พฤศจิกายน 2539 (สถาบันพระปกเกล้า 2539 : มปน) ในเรื่องของพฤติกรรมลงคะแนนเสียง พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไปใช้สิทธิของตนด้วยจิตสำนึกของตนเอง เหตุผลที่ไปเลือกตั้งนั้นเพราะเห็นว่าเป็นหน้าที่ของพลเมืองและเพื่อที่จะรักษาสิทธิของตนเองให้มากที่สุด ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 49.3 (1,650 คน) รองลงมาคืออยากให้ผู้ที่สมัครหรือพรรคที่ตนชอบได้เป็นผู้แทนหรือเข้าไปบริหารประเทศ ร้อยละ 41.5 (1,387 คน) เกรงใจหัวคะแนน เจ้าหน้าที่ราชการ ญาติพี่น้อง และตอบแทนผู้ที่สมัคร ร้อยละ 9.2 (309 คน) ตามลำดับ

จากงานวิจัยดังกล่าว กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับการเลือกพรรคมากกว่าเลือกบุคคล โดยผู้ที่เลือกพรรคมีร้อยละ 65.9 (2,206 คน) และเลือกบุคคลร้อยละ 34.1 (1,140 คน) อย่างไรก็ตามในการพิจารณาเลือกพรรคหรือบุคคลนั้นกลุ่มตัวอย่างยังให้ความสำคัญทั้งตัวบุคคลและพรรค เนื่องจากในการลงคะแนนเสียงนั้นส่วนใหญ่ร้อยละ 47.1 (1,577 คน) ใช้เหตุผลว่าชอบทั้งผู้สมัครและพรรคโดยจุดเด่นอยู่ที่ตัวหัวหน้าพรรคเป็นผู้นำเหมาะสมที่จะเป็นนายกรัฐมนตรี ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 28.6 (956 คน) รองลงมาเห็นว่านโยบายของพรรคและทีมงานของพรรคดีคิดเป็นร้อยละ 27.0 (902 คน) ผู้สมัครที่ดีมีความรู้ความสามารถคิดเป็นร้อยละ 22.8 (762 คน) และผลงานเป็นที่น่าพอใจ คิดเป็นร้อยละ 21.7 (726 คน) และส่วนใหญ่ร้อยละ 86.3 (2,888 คน) ได้ตัดสินใจเลือกพรรคไว้ตั้งแต่ก่อนวันเลือกตั้งแล้ว

งานวิจัยเรื่องพฤติกรรมกรรมการออกเสียงเลือกตั้งกับจิตสำนึกทางการเมืองคนเชียงใหม่ (2535 : บทคัดย่อ) ในการเลือกตั้งทั่วไปวันที่ 13 กันยายน 2535 กรณีศึกษาเขตอำเภอหางดง ซึ่งผลการวิจัยพบว่า กลุ่มผู้ที่ได้รับผลประโยชน์จากความสัมพันธ์ในระบบอุปถัมภ์จะเห็นว่าการเลือกตั้งเป็นช่องทางหนึ่งที่ทำให้สามารถที่จะต่อรองได้ ไปเลือกตั้งเพราะเป็นการตอบแทนผู้อุปถัมภ์และปฏิบัติตามกฎหมายการลงคะแนนเสียง และจะพิจารณาจากผู้สมัครที่จะให้ความช่วยเหลือสนับสนุนในด้านต่างๆ ความรู้จักสนิทสนมคุ้นเคยกัน และเงื่อนไขเกี่ยวกับความมีชื่อเสียง เนื่องจากความสามารถพิเศษส่วนตัว ตามลำดับ กลุ่มที่ไม่ได้รับผลประโยชน์ต่อตนเองมากนัก การไปเลือกตั้งจึงไม่มีจุดมุ่งหมายใหม่ ผู้ที่มีการศึกษาและมีอาชีพนอกภาคเกษตรจะเห็นว่าการเลือกตั้งเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองเพื่อประโยชน์ของประชาชนเอง เหตุผลสำคัญในการไปเลือกตั้ง เพราะต้องปฏิบัติตามกฎหมายและอยากได้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ดีเข้าไปทำหน้าที่ในสภา การพิจารณาลงคะแนนเสียงจะใช้ปัจจัยเงื่อนไขที่ชัดเจน จากการสังเกตพรรคการเมืองที่มีนโยบายชัดเจน มีความรู้ อำนาจบารมี ตามลำดับ การศึกษาครั้งนี้ยังพบว่า ตัวแปรทางด้านเศรษฐกิจและสังคมซึ่ง ได้แก่ การศึกษา อาชีพ และการรวมกลุ่ม จะมีผลต่อจิตสำนึกทางการเมืองและพฤติกรรมกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของประชาชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนทางด้านตัวแปรเพศและอายุไม่มีผล

สมวงศ์ ทิพย์ประจักษ์ (2538 : บทคัดย่อ) เรื่องพฤติกรรมกรรมการลงคะแนนเสียงของอาจารย์และข้าราชการ ในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่และมหาวิทยาลัยแม่โจ้ ในการเลือกตั้งทั่วไป 2538 พบว่า พฤติกรรมการออกเสียงเลือกตั้งมีความสัมพันธ์กับปัจจัยต่างๆ ดังนี้

1. ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจการเมือง พบว่าการประเมินเศรษฐกิจส่วนตัวมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมกรรมการออกเสียงเลือกตั้ง และในขณะเดียวกันยังพบว่าการประเมินผลทางเศรษฐกิจส่วนรวมไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมกรรมการออกเสียงเลือกตั้ง

2. ปัจจัยทางด้านจิตวิทยาของผู้ที่ออกเสียงเลือกตั้ง ได้แก่ ความมีประสิทธิภาพการเมือง ความนิยมในพรรคการเมือง พบว่าความมีหน้าที่พลเมืองมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมกรรมการออกเสียงเลือกตั้ง ในขณะเดียวกันความมีประสิทธิภาพทางการเมืองและความนิยมพรรคการเมืองไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมกรรมการออกเสียงเลือกตั้ง

3. ปัจจัยทางการเมืองของผู้ที่ออกเสียงเลือกตั้ง ได้แก่ ความสนใจของการมีส่วนร่วมทางการเมือง พบว่าความสนใจของการมีส่วนร่วมทางการเมือง ความเข้าใจทางการเมือง มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมกรรมการออกเสียงเลือกตั้ง ในขณะเดียวกัน พบว่าความรู้ทางการเมืองไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมกรรมการออกเสียงเลือกตั้ง

4. ปัจจัยด้านสังคมของผู้ที่ออกเสียงเลือกตั้ง ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ รายได้ ถิ่นที่อยู่ และเขตการปกครองพบว่า เพศ อายุ การศึกษา รายได้ ถิ่นที่อยู่ และเขตการปกครองไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการออกเสียงเลือกตั้ง

สรุพล ศิวานนท์ (2540 : บทคัดย่อ) ในพฤติกรรมการเลือกตั้งของประชาชนอายุระหว่าง 18-19 ปี ในเขตอำเภอเมืองจังหวัดอุดรดิษฐ์ ซึ่งจากการศึกษาพบว่า

1. ผู้ที่ตอบแบบสอบถามที่กำลังศึกษาในระดับอุดมศึกษามีพฤติกรรมในการเลือกตั้งที่มีความกระตือรือร้นมากกว่ากลุ่มอื่น
2. ผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นผู้หญิงมีพฤติกรรมในการกระตือรือร้นในการเลือกตั้งมากกว่าเพศชาย
3. พฤติกรรมในการเลือกตั้งประเด็นต่างๆ เช่น การแนะนำบุคคลอื่นให้ไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง การชักชวนบุคคลอื่นให้ไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง การพบเห็นบุคคลอื่นนำเงินหรือสิ่งของมาแจก มีความแตกต่างกันไปตามเพศและสถานะทางการศึกษา

รักฎา บรรเทิงสุข (2539 : บทคัดย่อ) ในการศึกษาเรื่อง พฤติกรรมการเลือกตั้งของประชาชนอายุระหว่าง 18-19 ในการเลือกตั้งทั่วไป 2538 กรณีศึกษา อำเภอเมืองเชียงใหม่ พบว่า

1. เพศมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเลือกตั้งในด้านการตอบสนองต่อสื่อรณรงค์หาเสียงและความคิดเห็นในการรับเงิน
2. การศึกษาของผู้ที่มีสิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง มีความสัมพันธ์กับความนิยมพรรค การพิจารณาคุณสมบัติส่วนตัวของผู้สมัคร ความสนใจทางการเมืองความรู้ทางด้านโครงสร้าง และองค์กรทางการเมือง ความรู้ทางด้านกระบวนการทางการเมือง การตอบสนองต่อสื่อรณรงค์หาเสียง รวมทั้งความคิดเห็นต่อการรับเงิน
3. อาชีพของผู้ที่มีสิทธิมีความสัมพันธ์กับความรู้ทางด้านกระบวนการทางการเมืองและความคิดเห็นต่อการรับเงิน
4. จำนวนเงินที่ใช้มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นในความคุ้มค่าของการใช้สิทธิ
5. อาชีพมารดามีความสัมพันธ์กับความสนใจทางการเมือง และการรับเงินในการเลือกตั้ง
6. รายได้ครอบครัวมีความสัมพันธ์กับความนิยมพรรคการเมืองความสนใจทางการเมือง ความรู้ทั่วไปทางการเมือง และความรู้ทางด้านกระบวนการทางการเมือง
7. ถิ่นที่อยู่อาศัยมีความสัมพันธ์กับความสนใจทางการเมือง

ศิวะพร ปัญจมาลา (2537 : บทคัดย่อ) ในงานวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดนครพนมเขต 1 พ.ศ. 2537 พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพล

ต่อการเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของประชาชนมากที่สุดคือ พรรคการเมือง คุณสมบัติของผู้ที่สมัครรับเลือกตั้ง และหวัคะแนน ตามลำดับ นอกจากนี้การศึกษาพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งพบว่า ประชาชนมีความสนใจในการเลือกตั้งค่อนข้างมาก และจากการศึกษาพบว่าพรรคการเมืองมีบทบาทมากที่สุดในการเลือกตั้ง รองลงมาคือคุณสมบัติของผู้สมัครและหวัคะแนน

จากแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าว สามารถที่จะวิเคราะห์และสรุปพร้อมได้ว่า สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นเกิดจากปัจจัยพื้นฐานที่เกี่ยวกับพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงของประชาชนแทบทั้งสิ้น โดยประเมินได้จากแนวคิดของนักวิชาการต่างๆ อาทิเช่น สุจิต บุญบงการ และพรศักดิ์ ผ่องแผ้ว สุกิจ เจริญกุล วัชรวิทย์ ไชยสาร สติต นิยมญาติ ฯลฯ ที่ส่วนใหญ่มุ่งเน้นในการอธิบายพฤติกรรมทางการเมืองของประชาชนภายใต้ลักษณะของโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคมที่มีความสลับซับซ้อนและขัดแย้งซึ่งกันและกัน การมุ่งเน้นที่จะอธิบายปรากฏการณ์ดังกล่าว ยังสอดคล้องกับกรอบแนวคิดของ แมคคอสกี้ (McClosky อ้างถึงใน สุจิต บุญบงการ และพรศักดิ์ ผ่องแผ้ว 2527 : 125) ซึ่งกล่าวถึงพฤติกรรมเลือกตั้งโดยมีพื้นฐานมาจากสถานะภาพส่วนตัวของแต่ละบุคคลที่แตกต่างกันคือ เศรษฐกิจและสังคม ทัศนคติทางการเมืองของบุคคล ระบบการลงคะแนน การหาเสียงของผู้สมัคร สื่อ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้ง การมีส่วนร่วมทางการเมือง การติดตามการหาเสียงเลือกตั้งของบุคคล บุคลิกภาพของผู้สมัคร ซึ่งมีอิทธิพลต่อจิตวิทยาทางการเมือง สิ่งแวดล้อมทางการเมือง